

ప్రథమ ప్రదర్శనము

శ్రీ రాజరాజన రేంద్ర పట్టాభిషేక వర్ధంతి. 14—9—46

పశ్చిమ గోదావరి కాళాశాలా విద్యార్థినాట్యమండలి.

శివాజీ:— శ్రీధ్రుమంతరావు లక్ష్మీనారాయణమూర్తి

రామదాసు:— శ్రీ హెచ్చి. రామమోహనాచారి

భారతీతీర్థుడు:— శ్రీకేశనకుర్తి వీరభద్రాచారి

బాజీప్రభువు:— శ్రీ ఎ. సుబ్బారావు

తానాజీ:— శ్రీ నందుల సూర్యనారాయణ

నేతాజీ:— శ్రీ ఆరుమిల్లి శ్రీరాములు

శిష్యుడు:— శ్రీ అడవి విశ్వేశ్వరావు

సైనికుడు:— శ్రీ తంగెళ్ల కామేశ్వరావు

మురళీనాదము:— శ్రీ జోనా సామ్రాజ్

సర్వస్వామ్యములు

కృతికర్తవి

మూల్యము రు 1—8—0

ఆగస్టు 1947

ప్రతులకు: కార్యదర్శి

కవితా ప్రభాస : భీమవరము.

ముద్రాణ

మహాంధ్ర, భీమవరమ్.

కా 72. ప్రతులు ౧౦౦౦

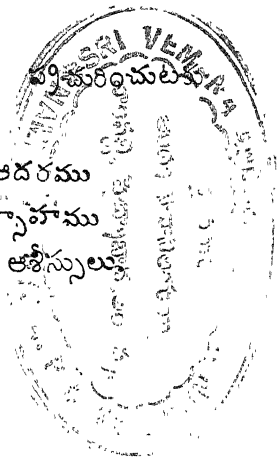
డి. డి. పి. కన్. ఎ 5593—46.

జే. 13 5—1947

—: అవతారిక :—

“ ఛత్రపతి శివాజీ ” అను ఈరూపకమును పురికొల్పినది

మిత్రశ్రీ తుమ్మలపల్లి వీరభద్రరావుగారి ఆదరము
పూజ్యశ్రీ పెద్దాడ రామస్వామిగారి ప్రోత్సహము
గురుదేవులు శ్రీ పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారి ఆశీస్సులు

పూజ్యమిత్రులు

శ్రీ తుమ్మలపల్లి సత్యనారాయణమూర్తి,

శ్రీ కొత్తమాసు వెంకటరత్నంగారలు

వర్ధమాన నటులు

శ్రీ యన్. వి. యల్. నరసింహాచార్యులు, శ్రీ కొచ్చెర్లకోట సత్యనారాయణ, డాక్టర్ పొన్నపల్లి సుబ్రహ్మణ్యంగారలు

కళాశాలా సహవ్రతులు

శ్రీ కపిలవాయి సన్యాసయ్య, శ్రీ సన్నిధిరాజు రామమూర్తి, శ్రీ గుడిమెట్ల సుబ్బరెడ్డిగారలు ముద్రించుటకు ప్రోత్సహించినారు.

ఈరూపకములో శివాజీ జీవితమునందలి అద్భుత చారిత్రకసన్నివేశములను అశని సహవ్రతులైన బాజీమున్నగు మహానాయకుల ఆశ్చర్యకాగ వృత్తములను ప్రదర్శించుటయే పరమలక్ష్యము.

ముస్లిమ్ సోదరుల హృదయముల కావంతయు నొప్పికలుగరాదను ఆశయమును గంభీర, అసిధారా వ్రతముగా పరిపాలించినాడు.

కవితాప్రభాసను చిత్రించి యిచ్చిన సుప్రసిద్ధ చిత్రకారులు శ్రీ అంకాల వెంకటసుబ్బారావుగారికి ఛత్రపతిముఖచిత్రమును చిత్రించిన ఆబాల్యమిత్రుడు సహాధ్యాయి, ఏలూరు మెట్రో స్టూడియో అధినేత శ్రీ వెంకటేశ్వరరావుకు, ప్రత్యేక శ్రద్ధతో పుస్తకమును ముద్రించిన మహాంధ్ర ముద్రాక్షరశాలకు శ్రీ ఆకుల సత్యనారాయణగారి కృతజ్ఞత.

: కృతికర్త :

సూత్ర ధారుడు

ద్విజములకుఁ బ్రతికటించిన కంచన కంకణ కాంచియై రణ
 స్థానమును నింపి పరికట సర్తనగాన ఘోషంఘోష ద్వితీ
 నినియును; జాహ్నువా పసిడిసిగ్గుల మేలిముసుంగు మత్తకళా
 పుష్పములొచ్చెడిన్. చెదరి రాత్రెడి వేనలి పూలజల్లులో.

ఓదివ్యగాయకా! భావింపవోయీ!

ఓనవ్యభావుకా! ధ్యానింపవోయీ!

ఆశైవ్యభాతసంధ్యా కలకలనినాదపిల సితదివ్యోషస్సులు
 అశైవ్య సువర్ణసతాక నవయుగోదయారుణ కోమలరోచిస్సులు

ఓదివ్యగాయకా!

ఇవి స్వతంత్రవికాస యువభారతనిత్యవినిర్మల తేజస్సులు
 ఇవి మదీయకవితా రసభావగీతికాతరంగితనమస్సులు

ఓదివ్యగాయకా!

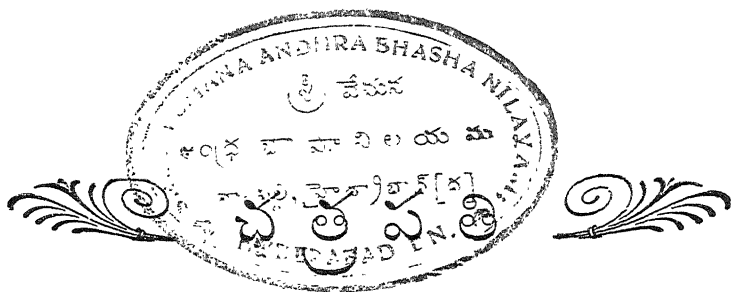
శ్రీజయజయ నినాద మంజులగళ రంజిత దీక్షాంజలులవిగో
 శ్రీప్రియభారత జనయిత్రీ చరణాంబుజ పూజాంజలులవిగో

ఓదివ్యగాయకా!

దివ్యభారతవీర సరనాశీపవిత్ర రక్షాంజలులవిగో
 నవ్యభారతహృదయ వికసిత కవితామృత గీతాంజలు లివిగో

ఓదివ్యగాయకా!

శి వా దీ

—: ప్రథమ రంగము :—

వైతాళికులు

శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజరాజశ్రీ, శ్రీమదఖండ మహారాష్ట్ర క్షమా
మండలాఖండలా! దిగంతవిశ్రాంతకీర్తి ప్రభామండల! స్వతంత్ర
భారత నిర్మాణవీక్షామండితభుజోద్గండ! సత్యపరాక్రమ తేజోమండలీ
ఋషివేషిత చండమాగ్తాండ! అశేషభారతవీరజన నవ నవోన్మేషితా
శాలతాశ్రిత బాహుదండ! ఖండితారిమస్తక సమర్పిత చండికాపాద
పుండరీక! భండనపాండితీ నిర్జితాహితచమూకాండ! సనాతనధర్మ సం
రక్షణ దీక్షామండిత కోదండ! ప్రచండమరాట మత్తవేదండ వాహినీ
పూజిత రాజదండ! ఆశ్రితరామదాస తపఃపరిపూత దివ్యత్రిదండ!...

: ఘంటికానాద పరంపరలు :

రాజకుమార కేసరి! మరాట కిరీట ఘనోజ్జ్వలాశి! వి
ద్రాక్షిత ధర్మపోషక! పరాక్రమ పాండుర దిగ్విభాగ! వీ
రాజి విభుద్ధతేజ! జిజియాజననీహృదయాబ్ధిచంద్ర! నీ
రాజన మంగళాశిష విరాజితనూర్తి! శివాజిపార్థివా!

: జై! జై!! జై!!! విజయ ఘంటికానినాదము! :

శివాజీ

వీరకుమారుల రక్తవర్షముచేగాని స్వాతంత్ర్య కల్పద్రుమము చిగురింపదు. కాని, దండనీతి సర్వదా అంతిమోపాయము. జయించిన రాజ్యముల పునర్నిర్మాణమునకు శాంతిస్థాపనకు మనసర్వశక్తులు వినియోగించుచున్న యీ సమయముననే మనకు మరల కత్తిపట్టవలసిన అవసరము వచ్చినది.

అమాత్యపింగళేశీ

మహారాజా! బీజపూరుపై న్యములతో అఫ్జలుఖాన్ మాతాభవానీక్షేత్రము తులసీపూరువరకు దండెత్తివచ్చినట్లు వేగులవలన తెలిసినది. ముట్టడిలో వజ్రీఘర్తోపాటు అనేక జనపదములు రూపులేకుండ సమసిపోయినవి. పాపము!!—

శివాజీ

వీరకుమారులారా! విశ్వమానవ కటుంబములో మరాఠజాతి నశించుట భగవానుని ఆశయమెన్నటికి కాజాలదు. ఈవపిత ధర్మరాజ్యసాధనిర్మాణమున మనలను కర్మకారులుగ ఎన్నుకొన జగదీశుని ప్రార్థింపవలెను. పరాత్పరుడు మనశక్తిస్థైర్యముల పరీక్షింపనిదే యీ మహత్తర కర్తవ్యమును మన భుజస్కంధములపై మోపెట్టడంపడు. అందు తొలిపరీక్షలో శృతార్థులమైతిమి. - ఇంకను పరీక్షాసమయము ముగియలేదు. ఈసారి జగదీశుని మెప్పించి మనలను మన ముద్ధరించుకొని తోడి భారతసోదరుల నుద్ధరించు అధికారమునకై ప్రార్థింపవలెను.

తానాజీ

మహారాజా! అజ్ఞానండుకొని స్వస్వముగ ఇదే సహృదీసిమనుండి వచ్చుచున్నాను. అనంతరకర్తవ్య మాజ్ఞాపింప ప్రార్థన.

శివాజీ

వీరకుమారులారా! ఎటుచూచినను మనకు శత్రువులే! మన కర్తవ్యదీక్ష ధ్రువతారవలె అచలము. అకుంత శైర్యముతో అత్యవిశ్వాసముతో శత్రువును ఎదుర్కొనుటయే.

అమాత్యపింగళిజీ

వజ్రఘోరముట్టినా! మగాత సేనలు సంపూర్ణముగా నశించినవి. విజయగర్విముచే బీజపూరు సేనలు మీద వచ్చిపడుచున్నవి.

శివాజీ

నిజమే! బలవత్తరమైన దివుసమూహమును ఎదిరించ నలకు వచ్చుచున్నది అఫ్జల్ ఖాన్! ఆరితేరిన వీరుడు. ఎదివేల కాల్యలమా! ఏమి? ఒక మహారాష్ట్ర జాగీరుదారుపై బీజపూరు సుల్తానువారి సర్వ సైన్యములు కదలివచ్చుచున్నవిగాదా!

వైతాళికులు

శ్రీశ్రీశ్రీ శ్రీమాన్ పూజ్యశ్రీ, శ్రీభగవాన్ సమర్థ రామదాస న్వామి గురుదేవ ప్రభువులవారు జై! జై! జై! : ఘంటికానాదము : : రామముని భక్తిపారవశ్యమున పాడుకొనుచు ప్రవేశించును :

రామదాసు

శ్రీరామా! నీరదశ్యామా!
సుఖదామా! రఘూత్తమా!
దీనవత్సలానామా! సాధుసంతతిశ్రామా!
జయజయ రఘువీర సమర్థ!
శ్రీరామా! నీరదశ్యామా!!

: శ్రీ శివాజీ సమస్కరించును :

శివాజీ

పూజ్యపాదులు శ్రీరామదాసస్వామి గురు దేవులకు శివా
నమస్కారములు.

రామదాసు

: లేవ నెత్తి: రామ్ రామ్. బ్రహ్మార్పణమస్తు. నమస్త మంగళా
వా ప్తిరస్తు.

తా.నాజీ : నేతాజీ ప్రభృతులు

: నమస్కరింతురు :

రామదాసు

రామ్ రామ్. కృష్ణార్పణమస్తు! భగవానుడు మిమ్మందర
ననుగ్రహించు గాక!

శివాజీ

మహాభాగా! దక్షిణాపథమంతయు అన్యాయాక్రాంతమై అల్లకల్లో
లమై అరాజకములో అట్టడికి పోవుచున్నది. జాతి సర్వశక్తులు రిత్త
పోవుచున్నప్పుడు కనులారగాంచి ఊరకుండ లేము. ఊరకొనక, సాధింప
గల్గినదేమియు కన్పడుటలేదు. సాధించినను “ రాజ్యాంతే సరకం
ధృవమ్మ ” ని శాస్త్రములు ఘోషించు చున్నవి. మాబోటి ప్రాకృ
తులు కర్తవ్యతా విమూఢులై, కన్నులు నులుపుకొనుచు కూలబడి
కూర్చొను చున్నారు.

రామదాసు

వత్సా! నీధర్మ జిజ్ఞాసకు సంతోషము ఏనాడో కురుక్షేత్రమున
శ్రీకృష్ణుడు పూరించిన పాంచజన్య శంఖారావము గీతానాడముగ

నేటికిని తరంగితమై భారతీయుల హృదయములలో ప్రతిధ్వనించి విజయని కానుదోభించుచున్నది. కర్మవీరులగు మరాఠ కుమారుల కింత కన్న ప్రబోధింపవలసిన దేమున్నది?

సౌజన్యము గడ్డిపోచవలె ఆత్మసమర్పణ మాచరించి పౌరాణిక యోధులెల్లరు పురాతన సంస్కృతి నిల్పినారు! మీ బాణము నాశ్రయించినది భారత భాగ్యమునేడు, విశ్వకల్యాణ కళావిలాసములు హైందవజీవన చారిత్రాధ్యముల్.

శివాజీ

మహాత్మా! కీర్తవ్యము గోచరించినను, తత్సాధనకు కేవలము మనుష్యశక్తి చాలదు. మహాదాశయములను కార్యరంగమున ఆచరణలోనికి దెచ్చునప్పుడు మానవుని శక్తియుక్తులకన్న దివ్యకరుణాకటాక్ష వీక్షణములే యెక్కువగా తోడ్పడగలవు! రాజ్యము పోనుపోను ప్రవృత్తిపరమై ఐహికవిషయచింతాలంపటత్వమున బడదోయును. ముముక్షువులకు రాజ్యభారము ప్రతిబంధకమేగదా!

గురుదేవా!

సంపాదించితి శ్రీ భవానికృప అస్మక్మాత ఆశీస్సులన్
పెంపున్ గన్న మరాఠ రాజ్యము, శివాపేక్షా నిమగ్నుండైనై
శంపాభంగుండైన రాజ్యరమ నీషణ్మాతమే నాత్మాకాం
క్షింపన్, ధర్మగవేషణా పథమునన్ శిక్షించి రక్షింపవే!

రామదాసు

వత్సా! శివా!

నీధర్మతాస్పృహనునకు పరమసంతోషము.

శివాజీ

గురుదేవా! శరణాగతిని మన్నింపపార్థన.

శరణము కన్గయోగపథ సచ్చరణప్రీత వీరధర్మముల్
 శరణము తత్త్వమార్గ విలసత్సద సచ్చిదచిత్ప్రబోధముల్
 శరణము సత్యవాణ్ణీయమసాగననాతన ధర్మదీపికల్
 శరణము రామదాసమునిసత్తము దివ్యపదారవిందముల్

: రామమునికి పాదసమస్కారము నల్లుచు :

: రామదాసు లేవ నెత్తుచు :

శివాజీ

దేవా! మధ్యాహ్న భిక్షానమయము సమీపించుచున్నది. నమ
 యమునకు విజయముచేసినారు! మాపున్నెము పండివచ్చినది. శిష్యుడు
 సమర్పించు భిక్షావందనములు స్వీకరింప పార్థన.

రామదాసు

వత్సా! సభక్తిక సంతోషము. అట్లే స్వీకరించెదను.

శివాజీ

కృతార్థుడను. జగదేక వంద్యులగు గురువర్యులకు భిక్షాప్రదాన
 ముగా నమర్పింపదగిన దేమిగలదు? గురుదేవా! నాయీరాజ్య సర్వ
 స్వమును భిక్షావందనములుగా తమపాదార్పణము చేయు అనుజ్ఞవేష
 చున్నాను.

రామదాసు

వత్సా! సీధర్మతాత్పర్యమునకు సంతోషము.

శివాజీ

చరితార్థుడను.

సమస్తైవ్యదు ముక్తకర్మచయైకై సన్యాసియై రాజ్యభా
 రము దాల్పంగ ననుగ్రహించెనట నాబ్రహ్మజ్ఞుధర్మస్వరూ

ప్రథమరంగము.

పుమహాత్ముఁ ప్రియదర్శనున్ పరమత్మపూజించిఅర్పింతురా
జ్యము నస్మన్లురు రామదాసముని పాదాంభోజయుగ్మంబునన్
ఃకరీటమును కరవాలమును వినమ్మిడై రాముని పాదపీఠికపైనుంచును:

రామదాసు

: పరిగ్రహించి : కృష్ణార్పణమస్తు

శివాజీ

కృతార్థుడను.

వైతాళికులు

జై జై జై! శ్రీ శ్రీ శ్రీ భగవాన్ పూజ్యశ్రీ శ్రీమాన్ మహా
రాజరాజ శ్రీ శ్రీసమర్థరామదాసస్వామి గురుదేవమహారాజా! జైజైజై
: ఘంటారావములు :

రామదాసు.

వత్సా! శివా! సర్వరాజ్యమును భిక్షాప్రదానముగా మాకు
సమర్పించితివిగదా? ఇకనీవేమి చేయసంకల్పించుచున్నావు?

శివాజీ

శమపానసేవ.

రామదాసు

వత్సా! శివా!

సంతోషించితి నీదుఃఖగర్భమతికన్ సచ్చీలసంపత్తికిన్
కాంతారంబులముక్కుమూసికొనుమోక్షాకాంక్షికైరాజ్యదు
ర్దాంత ప్రాభవమేల? నా ప్రతినిధిత్వంబిచ్చితినర్వభూ
తాంశర్యామి జగద్గురుండెపుడు తోడై నిన్నురక్షించుతన్

: క్షీరీటమును కరవాలమును తిరిగి శివాజీచేతి కందిచ్చును :
సత్యముకొరకై, ధర్మసంరక్షణార్థమై ఈకత్తిని ధరింపుము.

శివాజీ

దేవర ఆజ్ఞ శిరసావహించుచున్నాను.

రామదాసు

ఈక్షీరీటమును రాజాభిజ్ఞానములను యథాపూర్వముగ ధరించి
నివ్వొల్పుముగ రాజ్యము నేలుకొనుము.

శివాజీ

ఈశీవా తనధర్మాధికారమును పూజ్యశ్రీ శ్రీమాన్ సమర్థరా
మదాస మునివశ్యుల చరణారవిందముల సాన్నిధ్యమున పరిగ్రహించె
నని ఎన్నటికిని మరువలేడు.

రామదాసు

ఈప్రతిజ్ఞను తీరణశుద్ధిగ అనుష్ఠింపుము.

శివాజీ

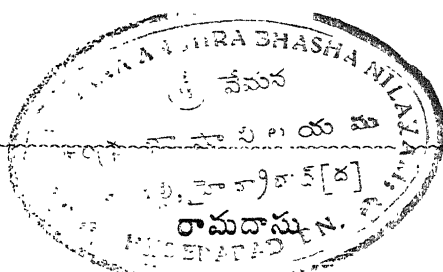
మహాభాగా! సదాలోకాభ్యుదయమునకై నాసర్వమర్పించుటకు
వెనుదీయనని ఇదే తమ చరణారవిందముల ప్రమాణము చేయు
చున్నాను.

రామదాసు

విజయీభవ!

శివాజీ

మహాప్రసాదము, నాయీప్రాతినిధ్యమునకు చిహ్నముగా ప్రత్య
భిజ్ఞానమేదైన అనుగ్రహింప ప్రార్థించు చున్నాను.

భక్త్యపతి శివాజీ.

సన్యాసి అనుగ్రహించునది కామాయాంబరము.

శివాజీ

మహాప్రసాదము.

రామదాసు

కాని, తీవ్రదీక్షను, పరమధర్మవిష్టను, అసిధారావ్రతమును
కోరుకొనుచున్నావు. : ఇచ్చును :

శివాజీ

చిత్తము. మహాప్రసాదము.

: కామాయధ్వజము నెగురవైచి :

సహవ్రతులారా! శ్రీ శ్రీ శ్రీ పూజ్యశ్రీ భగవాన్ సమర్థరామ
దాసస్వామి మునివర్యుల తపశశరీపూతమైన యీషవిత్ర కామాయము
స్వార్థత్యాగుల సామ్రాజ్య పతాకమై విజయధ్వజమై వెలయుగాక!
జై! భగవాణ్డే. : జయ జయ ధ్యానములు: వీరకుమారులారా!
భారత భాగ్యోదయమైనది. నేటినుండి మహారాష్ట్ర చరిత్రలో స్వర్ణ
యుగము ప్రారంభమైనది.

: సైనికులు వచ్చెదరు. జయజయనాదాలు :

గురుదేవా!

విజయశ్రీగొనివచ్చు వీరసమరావేశమ్ము మీ పాదపం
కజ సాన్నిధ్యమువల్ల కల్గినది దీక్షాబద్ధచేతస్కులై
ప్రజలొక్కమ్మడి వచ్చినారలదె సామ్రాజ్యధ్వజోద్ధారులై
యజనార్థుల్ వలె కన్గొనుండుకరుణాపాంగావ లోకంబులక

కాటికి కాల్యాపి కంటసిరిడుతల్లి
 వీడ్కొని వచ్చిన వీరుడితడు
 కోరివరించి కైకొన్న విలాసిని
 వేడికాగిలి వీడు వీరుడితడు
 పట్టాభిషేకమా పదినాళ్లలో సింహ
 పీఠిక దిగివచ్చు వీరుడితడు
 కానక కన్నట్టి కసిగందు పురిటింట
 వీడి పోరగవచ్చు వీరుడితడు
 మమతల వీడి మోహపాశము విదల్చి
 స్వార్థమును ద్రోసి వాత్సల్యమడపి; ధర్మ
 దేవతకు అంజలి ఘటించు దేశభక్తు
 లరయు చున్నారు దేవర ఆజ్ఞకొరకు.

: సైనికులు జయ జయ ధ్వానములతో నమస్కరించెదరు:

పతాకవందనము : బృందగీతి

శ్రీజయ పతాక! శుభదా!

జయ జయ వరద శ్రీ॥

విశ్వవిహార ! విజయ విలోల

జనగణ రమణ భనభయ హరణ

స్వాతంత్ర్య: తేజోవిశాలావనీ భారతభాగ్యవిధాయి

స్వేచ్ఛా గగన విశ్రుతవిహారిణీ

అరుణా వరణా భరణా

స్వాతంత్ర్య వికాస ! శోభావిభాస

భారత మానసహానీ శ్రీ॥

రామదాసు

బాధల కోర్చియుక్ భరత వర్షమువీడదు వీరధర్మమున్
నాథుల బాసివీరలలనల్ చితికెక్కిరి శీలరక్షకై
సాధక దీక్షగైకొనుడు పైనికులార రయంబునన్ జగ
న్నాథు రథంబు సాగినది ధర్మపథాన జయోన్ముఖంబుగా.

పోవుడు వీరులార రణభూమికి మీకుజయంబు కల్గెడున్
దైవము తోడుగాగలదు తథ్యమునమ్ముడు, మాతృదేశ సే
వావసరంబునందసువులర్పరణసేయు పరాక్రమోన్నతుల్
భావియువప్రపంచమున భాసిలుగావుత మేలుబంతిగా.

: రామముని నిష్క్రమణము :

ప్రతీహారి

: ప్రవేశించి: జయము జయము మహారాజులకు... ..మహా
రాజా! శ్రీకృష్ణాజీ భాస్కరదేవ్ మహాశయులు రాయబారియై వచ్చి
తమదర్శనార్థము వేచియున్నారు.

అమాత్యపింగళజీ

ప్రవేశపెట్టెము.

: ప్రతీహారి నిష్క్రమణము :

కృష్ణాజీ

: ప్రవేశించి: జయము జయము మహారాజులకు

శివాజీ

రామ్ రామ్. స్వాగతము!!

అమాత్యపింగళజీ

సుస్వాగతము... మహాశయులకు!!

కృష్ణాజీ

: అసీనుడగుచు:

పింగళజీ

మహాత్మా! తమగాకకు గలప్రయోజనమును విన శ్రీ మహా
రాజులు కతూహలులై యున్నారు.

కృష్ణాజీ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాజశ్రీ శివాజీ ప్రభువర్యులకుజయ పరంప
రాభ్యుదయములు.

శివాజీ

శ్రీ ఆప్టజాఖాన్ మహాపిరులకు మానుహృదయనిందనములు

కృష్ణాజీ

శ్రీ శివాజీ ప్రభువర్యులకు ఖాన్ సాహేబ్ జీ వారిఅభినందనములు

పింగళజీ

తమసందేశమును అనుగ్రహింప పార్థన.

కృష్ణాజీ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శివాజీ ప్రభువులవారికి—తరతరములనుండి శ్రీబిజా
పురీసుల్తానువారు సుహృద్భావముతో తమకటుంబమును మన్నించి
గౌరవించుచున్నారు. తరతరాలనుండి అవిచ్ఛిన్నముగా వచ్చుచున్న
ఈసంబంధ బంధమును దృఢతరము చేయుటకుబదులు ఉచితజ్జడైన
శివాజీప్రభువు పెద్దలఅచారమును మీరుట స్వకటుంబభవితవ్యమునకు
గాని దేశక్షేమమునకు గాని ప్రజాభ్యుదయ శాంతిసంపదలకు గాని ఏ
మాత్రము తోడ్పడజాలవని ఖాన్ వారు హెచ్చరించుచున్నారు. ఈ ఆ
ప్తవాక్యమును మన్నింపనిచో అప్రతిహతమై బీజపూరుసేనలు గత్యం
తరములేక కదలివచ్చును. కోరినచో ఖాన్ వారు తమకు దర్శన మాను
గ్రహింప సిద్ధముగానున్నారు.

శివాజీ

శ్రీ పూజ్యశ్రీ భాస్కర దేవ పండితులకు మాకృతజ్ఞత. ఈహిందూ
బోధ మాకేగాక సకలమాహారాష్ట్రదేశమునకు, భారత భవితవ్యము
నకు గూడ వర్తింపగలదని, వేదమార్గప్రతిష్ఠాపనాచార్యులగు భాస్క-
రదేవులు ఇదివరకే గుర్తించియుందురని మావిశ్వాసము. ఏమందురు!
మహాశయా!

కృష్ణాజీ

మహాప్రభూ! చెప్పవలసినదంతయు చెప్పినాను - నేనురాయ
బాచినిగదా?

శివాజీ

రాయబారులు మాత్రమేగాదు! ధర్మనియంతాధికారము గల
బ్రాహ్మణులుగూడ. అర్హభూమిని బ్రహ్మ తేజస్సుక్షీణించిన తాత్రధర్మ
ము మాత్రమునిలుచునా! మహానుభావా!

కృష్ణాజీ

కలియుగములో కానిగొరవము మాకిచ్చుచున్నారు ప్రభువుల
వారు. ఏమిబదులు చెప్పగలను?

శివాజీ

మహాశయా! తమకు చెప్పవారున్నారా?

: తేరలో :వై తాళికులు

ఏలనాగమ్మలు తానభారమున బృంహిం చెన్ కరంబెత్తి, ఘం
టలు మ్రోగెన్ ఘడియారశాల; పరగెన్ ధంకానినాదమ్ము; సే
నలు విశ్రాంతికి చేరసాగినవి సుంధావార గర్భంబులన్
తలపైదో చె నభాంతరాగమున మార్తాండుండు చండాంశుడై

ప్రథమశంకము.

శివాజీ

శేవు కొలువులో భాస్కరదేవులు మావిజ్ఞప్తిని వినగలరు.

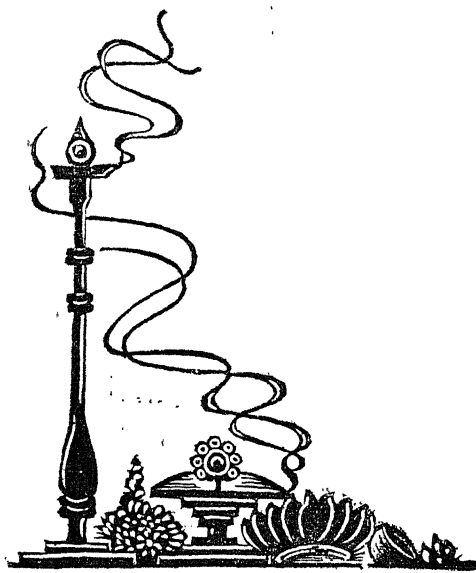
కృష్ణాజీ

చిత్తము.

శివాజీ

అమాత్యసింగభోజీ! భాస్కరదేవులను భనాగి మందిరములో
విడిచిచేసి సమస్తగౌరవ మర్యాదలతో అతిథిపూజచేయుడు.

: తెర :

★ ద్వి తీ య రంగ ము ★

: పరవేశము : : భారతీ తీరుడు: (తీ) వేమన
: మహారణ్యము : నదీతీరము: : ఆశ్రమపరిసరము: : య మ
భారతీ తీర్థ

ద్వంద్వబద్ధమైన ప్రాణికోటి; వికారమయమైన జీవనము; అ
వ్యవస్థితమైన సృష్టిని పరమేశ్వరున కంటగట్టి ఆతనిశిల్పకళకు గూడ
కళంకము నాపాదించుటకు నామనస్సు అంగీకరించుటలేదు. పరాత్పరా!

దేవుడు విశ్వశిల్పి; జగత్సృష్టి కారణమై జనావళి
కావగలండటంచనిననమ్మునునేను; పరమామయుండవౌ
నీవె సృజించితేని అననీనలినంతయు పాపదుఃఖితా
పావలమైన ఘోరనిరయప్రతిమాన మొనర్చియుందువా?

ఓ బీజపూర్ సైనికులారా! నేనుగాని వజ్రఘ్న ప్రజలుగాని
మీకెట్టి అపకారమును చేసియుండలేదే? జనపదమునంతయు అగ్నిదగ్ధ
ముచేసినారు!! ఘోరము! పోయి-సేనాపతియైన అఖంజుఖాతుకు విన్న
వించి వీరికి తగినశిక్ష — శిక్షచేసిననేరమునకు ప్రతికృతికాజాలునా!
పాపము! ఈ సైనికులేమిచేసెదరు! సేనాపతి ఏమిచేయగలడు! ఘోర
మారణకర్మమే హింసాశార్ఙ్గవ్యవస్థపకృతిప్రకర్షయే పరాశ్రమ
కృత్యముగ వీరధర్మముగ ప్రపంచములో చెల్లుబడియగుచున్నవి. వజ్ర
ఘ్న ముట్టడిలో శతఘ్నిఘాతముచే మృత్యుడైన నావీరకైక సుతునికై
విచారింపను. నిర్భాగ్యుని నన్నువీడి నాకలోకమున కేగిన సాధ్వీమణి
నాసహధర్మిణికై దుఃఖించుటలేదు—కాని—సోదరమానవులకు సం
ఘటిల్లిన విపత్తునకుమాత్రమే బాధపడుచున్నాను.

అన్యోన్యవైరముచే మానవ కుటుంబము అగ్నికుండమున కాహుతియగుచున్నది. యుద్ధజ్వాలలు భూగోళము నంతయు ఆకలి మంటలు నిరుపేదల హృదయ కహరములనువలె, దహించుచున్నవి.

ఆకలిమంటచే నుడికి అల్లలలాడి కృశించి, మానవా సీకముమాడిపోయినను నీహృదయమ్ము ద్రవింపదేమి? దేవా! కృపమాని, దీనజనబాధలగానక యుందువేల? భూలోకమునెల్ల స్వాధిపతులుకా కఠినాత్ములు కొల్లగొట్టగా!

అదిగో! ఆకాశముగూడ ఎఱ్ఱవాఱుచున్నది. దీనజన హృదయములలో మడుచున్న ఆకలిమంటలు ఆకాశమునుగూడ ఆవరించుచున్నట్లున్నవి. యుద్ధభూములలో ప్రవహించుచున్న రుధిరవాహినులు పొంగి ఆకాశముగూడ నెత్తురు వరదలలో ముంచియెత్తుచునున్నవి.

జగదీశ్వరా! తుభాగ్నిజ్వాలా కీలితారుణకరణ ప్రభలచే రక్తవాహినిని క్షుణ్ణీకీకీకీతగుతులచే నవ్యయుగోదయోషఃకాతులకు కల్పించుచున్నావా ఈబాధలన్నియు భూదేవి నవ్యయుగోదయమునకే అవశ్యము అనుభవింపవలసిన ప్రసవవేదనలేనా? ప్రభూ! ఓహో! వ్యాధానుధావితమైన ఉప్రేపక్షివలె యథాస్థానమునకు చేరినాను!

ఓ అల్పమానవుడా! కామ కోరిక లోభ మోహ మద మాత్సర్యప్రేరితుడవై ఈభూగోళములో నివసించు నీహక్కును దుర్వినియోగముచేయుచున్నావు. దయ దాక్షిణ్యము ఔదార్యము ప్రేమ తమ తపస్సు—సర్వమునీలోపరించినవి. ఓ నీచమానవుడా నీకతగిన శాస్త్రజరుగుచున్నది.

అదుగో! అదుగో! చిమ్మచీకట్లు అట్టులు సాచుకొనుచు
 పృథ్వీకాళి. కాంబజీమూతైఘములనలె భూసభోంతరాళములగమ్మి
 ధుంధూనిలవేగాలోలములై మీదవచ్చిపడి గరించుచున్నవి. పాణ
 నిరోషములు సల్పుచు ఘోరనిష్ఠాతనంఘాతములు వసుంధరావలయ
 మును బ్రేదలుకొట్టుచున్నవి. మినుకు మినుకుమను ఆశాద్యుతుల నీను
 మానవజీవన జ్యోతియు స్నేహవిప్లవమై ఆరిపోవుచున్నది. అగ్నిపర్వ
 తములు ఆకాశమునుచీల్చుకొని ప్రచండధ్వజములు సల్పుచు భూను
 జ్వాలాభీలములై బ్రద్దలగుచున్నవి. సప్తార్ణవములు అట్టుడికిపోయి ఘూర్ణిల్లు
 చున్నవి. మృత్యుదేవత వికటాత్మహాస తాండవములో సామ్రాజ్యము
 లు పలికిపోయి రక్తసావములలో మునిగిపోయి దొర్లుచున్నవి.

అదుగో! మహాకాళీ! విశ్వపేశ్వంభరావలయమును శ్మశానవాటి
 కగమార్చి బ్రహ్మశిరస్సుతో రుధిరపానముచేయుచున్నది.

ఓ పంచభూతములారా! బాగుగనే విజృంభించుచున్నారు.
 ఇంకను-మీ మీశక్తికొలది విజృంభించి—యీసృష్టినంతయు రేణువు
 లుగ, అణువులుగ పరమాణువులుగ మార్చివైచును. జగదీశ్వరా! ఇది
 యేనా? నీలభిమతము!

నకలమానవ కర్మసంసారమెల్ల
 శాంతిలేక సంతతరణాకాంతనగుతా
 సృష్టిపరిణామ ధర్మమోచెప్పవోయి!
 కూరితలీలావిలాస ప్రసారదృష్టి
 కష్టపూరితలోకముగాంచి, వికృత
 మందహాసము సల్పెడి చందముగను

భత్రపతి శివాజీ.

కానుపింతువు నీవు నాకనులకిదగ్గ

జాలమహిమపొలిక; భ్రాంతి సద్భవముగను!

న్యాయహోరికమగు కర్మజగత్తులో శాంతిఎచ్చటిది? సామరస్య
మెక్కడిది! కృత్రిమ ప్రపంచమునువీడి ప్రశాంతమనఃకుఱరణ్యసీమలో
వసించెదను. స్వచ్ఛమైన యీనిర్మలప్రకృతిలో నాహృదయతాపము
కొంచెముచల్లారగలదు.

ప్రశాంతవాతావరణము నభిలషించియే మునులు ఆశ్రమవా
సులై తుషారాది శిఖరములను చేరుకొనుచున్నారు.

ఈరెండుకొండల నడుమనుండి, యిరుక్తనలోయలో దారిచేసి
కొని, సంకన్నల దయారసమువలె, ఈస్థిర్భరిణి ఎంతరమణీయ భయా
నకముగా ప్రవహించుచున్నది!

ఉత్పల్లకమలినీకల్వారకేసరకరాళకలితకల్లాలమాలినీరమణీ
యమై నీలనీరదాకాశవికాసవలినప్రకాశమానమై యీశరస్సు ఎంత
శోభాయమానముగనున్నది! సరోవరతీరమున సంచరించు ఈహాణ
కిశోరముకన్నులలో ఆమాయికత్వము ప్రతిఫలించుచున్నదే! :షడ్దపులి
గాండించువిని ఉలికిపడి: ఏమి! యీభీకరనినాదము!!! గుండెలదరు
ఈగాంధింపు ఏవ్యాఘ్రహోషమోగదా!

కొఱకుదన్నల రాల్చుచు కొదమలేడ్లు

బెడరి దుముకుచున్నవి ముండ్లపొదల; పోయి

పోయి నీవాకిశోరలపులి ముఖమ్ము

చొచ్చునకట! యీచిన్నారి సోగసువగలా!!

ఛీ! భూరాజ్యమునువలె, వనరాజ్యమునుగూడ, క్రూరమృగ రాజులే, పరిపాలించుచున్నారు. నిస్సర్గమణియుమగు నీవన్య పక్ష్యతిలో గూడ పాపముశాంతించుటలేదు.

బలహీనులైన వారలు
బలవంతుల చేతజిక్కి బాములువడుటే
యిలగల స్పృహహస్యమే
తెలియన్ జాలను నిజమ్ముదెల్పుముదేవా!

: తెనాలి : సంగీతము:

: పాడుకొనుచు రామదాసస్వామి వ్రవేశము :

భారతీ తీర్థ

తమోవిలమగు పూర్వదిశావలయమున నవోదితుడగు అరుణ నివలె, కాషాయకాంతులు దశదిశల విరజల్లుదు ఇంద్రయానాతలము ను అధిరోహించుచున్న ఈమహామునిపుంగవు డెవరు? — ఈతత్వైక జీవి ఆలపించు గీతికలోని పరమార్థమునాకు బోధపడుటలేదు గాని గానముమాత్రము నాముగ్ధహృదయమును పురాతనసత్యమువలె స్పృశించి పరనశముచేయుచున్నది.

రామదాసు : శిష్యునితో:

సరసంచారము లేని యీకాంతారములో ఒంటరిగానున్న యీయువకుడెవరు? పాంథుడైయుండునా? అట్లైన పాదరక్షలుగాని జలకలశముగాని లేవే!

వత్సా! ఎవరక్కడ? వత్సా! ఎవరక్కడ?

భారతీ తీర్థ

: సంగీతము:

చతుర్వతి శ్లోవాజీ.

రామదాసు

అంతరించినవి నిశాంధకారములు

జగద్బాంధవుని దివ్యకరముసోకి

అలముకొన్నవి సమస్తాశావత్కాశముల్

నవ్యజ్యోతిస్య విలాసరుచులు

పాగుచున్నవి వనస్పతుల నైకలువిప్పి

పశులెల్ల గవేషపథముబట్టి

పోవుచున్నది నూత్న జీవనోత్సాహియై

ఇరుకుకొండలదాటి యిందయాన

ప్రకృతిపులకరించె పశ్చాత్తపవనాల

పలుకరింప బదులు పలుకకుండ

ఈఅరణ్యమందు ఈనదీతీరాన

నిల్చితేల నత్స! నీడవోత!

భారతీ తీర్థ

చయామయా! సమస్తాశములు.

రామదాసు

రామ్! రామ్! సమస్తమంగళావాప్తిరస్తు!

భారతీ తీర్థ

అవ్యాభమగు మీఁతీస్సుగూడ నన్ను

కలవరపెట్టుచున్నది.

మహాశయా! నన్నేలపలుకరించితీరి?

ఈదీనునివలన జగుగుప్రయోజన

మేమియునులేదే?

రామదాసు.

ముప్పదివసంతముల తారుణ్యము నీముఖమున తొలుకాడు
చున్నది. ఏల ఇట్టి నైరాశ్యగీతాలాపన మొనరింతువోయి!

భారతీ తీర్థ

జననిగర్భాననుండి వుట్టిన కుణంబె
కెప్పుకెప్పున నేడ్చితి నవ్వకుండ
ఏడ్చుటెలకో తెలిసినదిపుడునాకు
దినదినంబును గడచెడు తెరగుజూడ.

రామదాసు

వత్సా! నిన్ను భగవాను డనుగ్రహించునుగాక!

భారతీ తీర్థ

భగవానుడు దీనుల మొరలాలకించునా?
దేవుడు ధర్మమూర్తి; భువితీరిది దిద్దనటందులేదుః
ఖావలమూర్తులౌ ప్రజలకర్తినిబాపడు? దీనవేదనా
రావములాలకించెడి పరాత్పరుడుండియు మిన్నకుండి దో
షావృతరాగభోగమలినాత్ముల విశ్వమునేలనిచ్చునా?

రామదాసు

నాయనా! నీటిలోనివసించు చేపకేదాహమైన ఏమిచేయవల
యును! జగదీశునిచిద్వీలాసములు అనంతములు. సృష్టిస్థితులనే తర్కిం
చుచున్నావు?

భారతీ తీర్థ

మహాభాగా! సమాధిబద్ధముగాని కవిభావనవలె, ఆనౌచిత్య

భత్రవతి శీవాజీ.

భూయిష్టమైన యీవికృతప్రపంచప్రకృతిపై నా మనస్సు తిరుగబడుచున్నది. సృష్టినిగూర్చి, స్రష్టనుగూర్చినాకుగూడకొన్ని అభిప్రాయములున్నవి.

రామదాసు

నాయనా! ఈభాగోళమును చంద్రమండలమును దృశ్యాదృశ్య సకలచరాచరప్రపంచములను నిత్యచైతన్యముతో తాండవింప జేయుచున్న తేజోరాశి మనమీద అవ్యాజకృపతో వెలుగు వెల్లువలు సరిపించుచున్నాడు. కన్నులుదెరిచి చేతులుమోడ్చి ఆజ్యోతిర్మయునికి అర్ఘ్యంజలినర్పించవోయి!

భారతి తీర్థ

దృశ్యాదృశ్యమైన సకలచరాచర ప్రపంచములను సృష్టినల్లిన బడలికచే సృష్టికర్త యోగనిద్రచెందినాడు. ఇంకనునిద్రించుచునే యున్నాడు. ఆలనపాలనలేని సృష్టి నేటికీవిధముగ పరిణమించినది. స్రష్ట మేలుకొని తనసృష్టి ఏగతివచ్చినది ఒకమారుపరికించిన, ఆతనిగుండె బద్దలై ఇకమీద ఎప్పుడును సృష్టినల్పడు.

స్వార్థలోలతను, జనులన్యోన్యహానన
కాములై పోరుదున్నారు; కానవయ్య
రక్తవాహినీ సిక్త సంగ్రామసీమ
మృత్యుదేవత భీకరస్మృత్యసరణి.

రామదాసు

వత్సా! నీనామధేయమేమి? నీవెవ్వరవు? ఈనైరాశ్యతాలాప నకు కారణమేమి?

భారతి తీర్థ

నా పేరు

పేరున కేమిగాని నిరుపేద నొకానొకమానవుండ, సం
సారముకూలిపోయినది; మానవజీవనమెండమావి ని
స్సారము స్వన్నమంచరసి సత్యముకానకపోయితిన్ నిరా
ధారుడ; తత్సవిద్యులకు తర్పణవీక్షితి జాహ్నునీతటిన్

రామదాసు

నాయనా! నీవేనా భారతీ తీర్థపు.

భారతీ తీర్థ

అయిన నేమి?

రామదాసు

వత్సా! నీయదంతమంతయు మాకీవరకే తెలిసినది. వజ్రగుర్
ముట్టడిలో మీకుటుంబమునకు సంభవించిన విపత్తునిని మాశివ చాల
విచారించినాడు. నీకొఱకై సేవకులను పంపినాడు. నీవంటి పండి
తుడు విధివిపరిపాకమున విపత్తులు వచ్చినంత మాత్రమున ధృతిసెడి
అవివేకమున పడరాదు. నీవుమహావిజ్ఞానివి. కాశీలో నవద్వీపములో
జిజ్ఞాసతో విద్యాభ్యాస మొనర్చిన వేదవేదాంగ పారంగతుడవు. నీవు
తిరిగి కర్మపథమును కార్యశీలుడవై నిర్వహింపగలవని నావిశ్వాసము.
నాయనా! ఇట్లెల ఒంటరిగా ఈ అరణ్యమునకు వచ్చినావు.

భారతీ తీర్థ

చిత్తశాంతికై అరణ్యవాసముచేయ వచ్చినాను. కాని!- వన
వాసములో గూడ శాంతిలేదని గ్రహించినాను.

రామదాసు

నాయనా! నాభీయందు కస్తూరిగల మృగము పచ్చగడ్డికొఱకై
పరుగులు పెట్టుచున్నది. వెళ్లివాడా! శాంతి బాహ్యపపంచములో

ఎచ్చటను లేదు. శాంతి నీ అంతరప్రకృతిలో నీ హృదయాంతరాళమున ఇమిడి యున్నది. నిర్మలశాంతిజ్యోతినిగాంచ నిచ్చగింతువేని అంతర్ముఖుడవై ఆత్మవ్యవసాయమునకు పక్రమింపుము. నాయనా! ప్రస్తుతము నీలక్ష్మమేమి? ఎచ్చటకు పోవుచున్నావు?

భారతీ తీర్థ

అనంతకోటి గృహతారకా నివహములతో, ద్వాపరశాదిత్య మండలములతో సంకర్షణానిరుద్ధ సూర్యభూచంద్రగోళములతో ఖగోళమున శూన్యావకాశమునబడి ఎచటికో ఎచటో పోవుచున్న బ్రహ్మాండములవలె నేనును పోవుచున్నాను. ఎచ్చటికి పోవుచున్నానో నాకే తెలియదు.

రామదాసు

నాయనా! సహస్ర గృహములు నిర్ణీతగణితబద్ధమై విశ్వశిల్పములో అతర్వాహినిగ నినదించుచున్న ఒకమహాలయకు గానమునకు అనుస్యూతముగా నడచుచున్నవి. ఆవిశ్వగానమునకు తన జీవితమును శ్రుతిగల్గిపాడుకొను ముముక్షువే యోగసిద్ధుడు. ముక్తజీవి. నాయనా! గృహతారకలు లక్ష్మములేనివిగావు.

భారతీ తీర్థ

నాకు ఏలక్ష్మమును లేదు - ఏదారితెన్నులు గన్పించుటలేదు! తోచిన దారినిబట్టి నాలుగు త్రోవలు గలియు ఈ శృంగాటకమును చేరినాను. ఇకమింపదారి గన్పించుటకు లేదు. ఈనాలుగుదారులు ఎచ్చటకు పోవుచున్నవి? ఈనదీమార్గము ఎచ్చటకుపోవును?

రామదాసు

ఈనదియేనీకు మార్గముజూపుగాక. వత్సా! నీకులక్ష్మమేదియు లేదు - సరే! కాని, ఈనదికి మాత్రముకలదు. ఈనది ఎక్కడ ఏ

కొండచరియలో, ఏసెలయేరుగా నుత్పన్నమైనదో- కాని- ఇరుకులో
యలలోను కీరభూములలోను మార్గముచేసికొని దుర్గమారణ్యములను
గమించి పోవుచున్నది ఈనదికి లక్ష్మ్యము సముద్రము- కాని పోవ
లయు మార్గము తెలియదు. కొండలడ్డవచ్చిన దొలుచుకొని మైనను
పోవును. కావున లక్ష్మ్యమైన సముద్రమును నిశ్చయముగా జేరగలుగు
చున్నది.

భారతీ తీర్థ

మహాభాగా! ఉదయభానుని కోమలకరణస్పర్శచే విడివడు
పొగమంచు తెరలవలె నాసందేహములు పటాశంచలయినవి. ప్రభూ!
నీతిమృతగాన విన్యాసముచే ఆశీస్సులు నాశిరస్సున కురిపించుము-
మహానదీ! నీవెట్లు నీలక్ష్మ్యమును చేరుచున్నావు.

రామదాసు

ఇంద్రయానానదీమతస్థే;

పరుగులువెట్టి, మేటిపరవళ్లను దొక్కుచువచ్చి, శైల గ
హ్వారముల కిందుగా నొరసిపారుచునుంటివి బల్ సుడుల్ సుడుల్
దిరిగి అరణ్యసీమలను దేశము లన్నిటిదాటిదాటి ఏ
ట్లరిగెదవమ్మ! నీదుడుకు యాత్రకు గమ్యమదెద్ది తెల్పుమా?

భారతీ తీర్థ

మహాభాగా! సత్యసంకల్పులగు తమవచనాను సారము ఈనది
యేనాకు మార్గముచూపినది. తాము శివాజీమహారాజు గురువులు
శ్రీరామదాసస్వామి ప్రభువులుగా గన్పించుచున్నారు.

రామదాసు

వత్సా! నిన్ను భగవానుడనుగ్రహించినాడు.

భారతీ తీర్థ

కృతార్థుడను. ఈనదియేనాకు గురూపదేశ మొనర్చినది. నేనును అకుంతతస్థైర్యముతో పురుషకారమొనర్చి నాగమ్యమును చేరెదను- శివాజీ కొలువుకూటమునకేగి, ధర్మరాజ్యసౌభనిర్మాణమున నేనును ఒక కర్మకారుడ నయ్యెదను-

రామదాసు

వత్సా! పురుషకారమును నెరపి, చరితార్థుడవుగమ్ము!

భారతీ తీర్థ

శరణమురామదాస మునిసత్తము దివ్యపదాబ్జకీతి; సం
సరణమహార్ణవక్షుభిత సంగతతుంగతరంగ భంగ సం
తరణవిధానగానపరతత్వరసామృతభక్తి; సత్యసం
దరశివయోగ ధారణ సనాతనధర్మముముక్షుమార్గమున్.

సేవకుడు

:ప్రవేశించి: శ్రీశ్రీశ్రీశివాజీ ప్రభువగ్యులు ఈలేఖ లేమకు సమర్పించ
మని పంపినారు.

రామదాసు

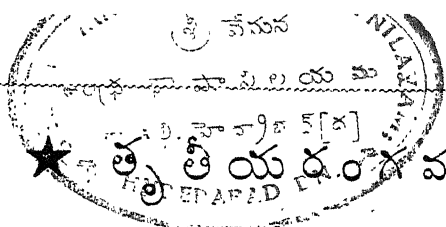
వత్సా! భారతీ చదువుము.

భారతీ తీర్థ

శ్రీశ్రీశ్రీ శ్రీమాన్ పూజ్యశ్రీ భగవాన్ సమగ్రరామదాస
స్వామిగురుదేవుల చరణసాన్నిధ్యమునకు. శివాసమస్కారములు-దేవర
ఆశీర్వాచన(ప్రభావముచే మరాఠబాహువులను విజయలక్ష్మీవరించినది.

శిష్యుడు. శివ.

: తెర :

తృతీయరంగము.

ఆగ్రానగరము : భానోజీసాధము : చిత్రాసనము.

జయశ్రీ - : వీణవాయిచుచుండును :

: బాలాజీ ప్రవేశము :

నిండుజాబిల్లి పండువెన్నెలలనీన
బిందుమకరంద సందోహతుండిలమ్ము
మొగ్గ చెంగల్వ చిన్నారి మోము నెత్తి
అరయుచున్నది నీకై భ్రమరకిశోర!

: బాలాజీని కీగంటజూచి, లేచి, : స్వాగతము!

బాలాజీ

ఈవీణపలుకునది సంగీతమా? కవిత్వమా?

జయశ్రీ

మీకు-ఏది-ఎక్కు-వగారుచుచును.

భారతీ తీర్థ

నాకు సంగీతములో కవిత; కవితలో సంగీతము రుచించును.

జయశ్రీ

ఓహూ! లలితకళలలో ప్రత్యేకముగా మీకు అభిరుచి లేక
అభిమానము లేక అభినివేశము ఉన్న కళ?

బాలాజీ

చిత్రకళలో దేవుని దస్థించెదను. సంగీతములో విందును
కవితలో అనుభవించెదను- నిన్న, చిత్రమగదిరములో నీ “ నందన

ఛత్రపతి శివాజీ.

నవనమును ” చూచినాను. వేలాడు ఆచిత్రఫలకములో ఉద్యాన
వనమే ఊగులాడుచున్నట్లు అనిపించినది.

జయశ్రీ

ఇప్పుడే యింకొక చిత్రమును వ్రాయుచున్నాను.

బాలాజీ

ఊరికే, వట్టిమాటలుచెప్పి, ఊరించిన ప్రయోజనమేమున్నదీ?
ఆచిత్రమును చూపరాదా?

జయశ్రీ

ఇదిగో! : ఒకబొమ్మపై బంగారుపిచ్చుకకూర్చానిన చిత్రమును
అందించును:

బాలాజీ

:మానము: చూచుచుండును:

జయశ్రీ

ఏమి? మార్చాడుటలేదు. బంగారుపిచ్చుకకు కొమ్మకు అంగాం
గీభావము కదురలేదా?

బాలాజీ

అబ్బే—అదిగాదు!

జయశ్రీ

ఏమిటీ ఆతట్యతాయంపు? లోటేమైనకనిపెట్టినారా?

బాలాజీ

ఈబంగారుపిచ్చుకను-ఇంద్రధనుస్సు వన్నెచిన్నెలతో-బంటరిగా
ఏకాకిగా చిత్రించినావు. పిట్టలుఎప్పుడు జతవిడువవు. ప్రక్కను మరో
పిచ్చుకను చిత్రించిన.ఆపక్షులు-బంటగా హాయిగా-మధుర సాహచర్య
ములో నందనవనములో కాలముగడువగలవు.

జయశ్రీ

ఇదియేనా మీదీగ్రాలో చన

బాలాజీ

చూడు! జరూ! ఒంటరిగా-వ్యవసాసిగా - ఆపిట్టను అట్టు చుట
సీమెడను ఎంతపాపముచుట్టుకొను ననుకొనుచున్నావు!! ఏమి! చెప్పు
జరూ! నీకుకూడ అట్టుతోచుట లేదా?

జయశ్రీ

ఈచిత్రము ఇంకను పూర్తికా లేదు.

బాలాజీ

ఓహూ! ఎప్పుడు పూర్తిచేయ దలచుకొన్నావు?

జయశ్రీ

అది నాయిష్టములో లేదుగదా! రసజ్ఞులకు ఆమాత్యము తెలి
యదా?

బాలాజీ

పోనీ! వీణనయిన వాయింతు, మాటలలోదించి పాటమాని
వేసినావు. నీవీణాగానమునకు నాచెవులు నోచుకొనలేదా!

జయశ్రీ

ఇదివరకు చాలసారులు విన్నారుగదా? విసుగెత్తలేదా!

బాలాజీ

ఎప్పుటి కప్పుడు నవ్యాతి నవ్యముగనే కన్పించును. ఇదికళలో
ఉన్న ఇంద్రజాలము.

జయశ్రీ

నిత్యనూతనమైన కళానందము కావలయు ననిన, మీసైనిక శిక్షణము పూర్తిఅయిన తరువాత- మహారాష్ట్ర మహారణ్యములలో కొండలోయలలో లభించును కాబోలు!

బాలాజీ

మరచిపోయినాను. సైనిక శిక్షణపూర్తి అయినది. రేపోమాపో మహారాష్ట్రమునకు పోవలెను.

జయశ్రీ

ఇంక ఇక్కడ పనేమిలేదా? రసజ్ఞేశ్వరా!

ఈయమునాతగంగిణిని ఈరమణీయలతా నికుంజమున్ —
ఈయెలమావి గున్నలను ఈపువ్వుటీరములందు సంజకెం
జాయలసందులన్ చిలిపి నవ్వులడయ్యెలలాగుచున్న యీ
ప్రాయపులేగులాబినెడ బాయగ నీకు మనస్కరించునా?

బాలాజీ

నిజమే- కాని- మనస్కరించుట కేమున్నది?

జయశ్రీ

ఏమిలేదా? — కొన్నికోరికలు మనసులో దాగుచుమూత
లాడుటలేదా? అబద్ధమాడవద్దు.

బాలాజీ

ఆసలువచ్చినపని యైనది. ఆశలకు అంతేమి? సూర్యోదయ
మైనతరువాత నక్షత్రములు ఆకాశగర్భములో అణగిపోవును.

జయశ్రీ

అయిన- ఈచిత్రలేఖనములు సంగీతములు ఎందుకు? మహా

రాష్ట్రమునకేపోయి- ఆ ఆనందమును

బాలాజీ

నీవుకూడ ఆ ఆనందమొందవచ్చును. పెరిగినది ఆగ్రానగర
మైనను నీవు పుట్టినది మహారాష్ట్రమేగదా? ఆనదీపరిసరములు సరోవర
తీరములు కొండలొయలు చిత్రకారుని కలలకు మాతృకలు. నిస్సర్గమ
ణీయములు.

జయశ్రీ

అది నాయుష్టములో లేదుగదా! మానాన్నగారు పాచుపా
కొలుపులో ఉన్నారు. కావున నేనును ఆగ్రాలో ఉండవలసివచ్చినది.

బాలాజీ

సరే! మీనాన్నగారేరి? నేనువారియొద్ద శలవుతీసికొనుటకు
వచ్చినాను.

జయశ్రీ

అయిన- ఇక - మీమహారాష్ట్రప్రయాణము నిశ్చయమన్న
మాట!

బాలాజీ

ఏమీ? నేను మహారాష్ట్రమునకు వెళ్లుటనీకు ఇష్టములేదా?

జయశ్రీ

ఇష్టములేనిచో మానివేసెదరా?

బాలాజీ

బాగున్నది- ఊరికే నీహృదయము తెలిసికొనుటకు అడిగినాను

జయశ్రీ

హీహా! మాహృదయమంత చవుకగా కన్పించుచున్నది
కాబోలు!

బాలాజీ

కఱకు యద్ధభటునితో కలితమాట్లాడిన ప్రయోజనములేదు. ముక్కకు ముక్కతైగవేయమోటు పద్ధతికి అలవాటుపడినమాకు నా గరకవ్యంగ్యవివరణము తెలియదు.

జయశ్రీ

మనకు పరిచయముకలిపిన ప్రభుప్రభాతము నాకన్నులకట్టి నట్లున్నది — ఆకదంబవృక్షముకింద వెలుగునీడలు తాండవించు చున్న ముఖమండలములోనుండి చిరునవ్వులుచిందుచున్న కన్నులు నన్ను పలుకరించినవి

బాలాజీ

అవును! జ్ఞాపకమున్నది. ప్రభాతరోచిస్సులలో నాట్యమాడు ఉషస్సుందరివలె. ఆనందపరి లతదగ్గరమేలిముసుగు సవరించుకొనుచు నిల్చినావు.

కొంజిగురాకు సందులను కోకిలముల్ కమనీయగీతికా
మంజుల మంజుగానముల మామిడికొమ్మల నెక్కె; మల్లికా
కుంజకటీరమందు జడకుచ్చులు పయ్యెద్దైననటంప, పు
ష్పాంజలి బట్టినాహృదయమందున నిల్చితివీవు సుందరీ!

జయశ్రీ

ఆనాడు ఆనందపులకితమైన హృదయమునేడు ఆశ్చర్యచకిత మగుచున్నది.

బాలాజీ

జయా! నేను నీకు సచ్చశివప్రేమ. నాజీవితపరమార్థమువేరు. మహారాష్ట్రము నాకొరకు ఎదుగుచూచుచున్నది. నీవు నిఘోరముగా

మాట్లాడుచున్నావు. వీరధర్మము-

జయశ్రీ

వీరధర్మము మిక్కిలి సుకుమారము కాబోలు.

బాలాజీ

నీకు నేను సమాధానము చెప్పలేను- మానాన్న గారే?

జయశ్రీ

ఇంటిలో లేరు-

బాలాజీ

సరే- శలవు. ఇంకొకసారి వచ్చెదను.

జయశ్రీ

ఎదుకు? మానాన్నగారు వచ్చువేళ అయినది.

బాలాజీ

అయిన- జయూ- ఒకపాటపాడు! ఎంతకాలమునకు తిరిగి నీపాట
వినపడునో!

జయశ్రీ

అమ్మయ్యబాబో!

బాలాజీ

ఇక్షంతయు పాటపాడుటకేనా?

జయశ్రీ

నామనస్సు బాగాలేదు.

బాలాజీ

పాడు జయూ! ఒకవేళ నేనుమహారాష్ట్రమున మారముగా

భక్తపతి శివాజీ.

నుండుట తటస్థించినను, నాచెవిలో నీమధురగానము తరంగించుచునే
యుండును.

జయశ్రీ

మబ్బు నందులలోన

మాయమై పోయేవు

ఓ చందురూడా!

మాటవినిపోయి

ఓ నుండురూడా!

చల్లనా నీమోము చాటుగా నుండును

చింతతో బోకాలు చిత్తైపోయేను

మబ్బునందులలో

: భానోజీ పనేశము :

భానోజీ

ఓహో! బాలాజీ! స్వాగతము! ఎప్పుడు రాక?

బాలాజీ

నమస్కారములు.

భానోజీ

శ్రీమే వివాహపార్శ్విరస్తు! నీమైత్రి శిక్షణపూర్తి అయినదని
విన్నాను- ధన్యవాదాలు.

బాలాజీ

ఆశీస్సులుగా గైకొనుచున్నాను. తమయొద్ద ఏదోకొన్నిగైకొను

టకే వచ్చినాను. రేపుబయటదే! మహారాష్ట్రమునకు వెళ్ళ
సంకల్పము.

భానోజీ

సరే; కూర్చొనుము. నూట్టాడుకొనవచ్చును.

బాలాజీ

ఇంతవరకు తమరు నామారు అన్యాయముగ చూపిన ఆద
రాభిమానములకు కృతజ్ఞుడను. జాత్యభిమానమును పురస్కరించుకొని
తమరు నాకు సాయముచేసి యుండవలెనో సామ్రాజ్యసైనికశిక్షాగార
ములోనాకు స్నానము లభించియుండెడిది కాదు.

భానోజీ

యువకుడా! జరిగినదానికే కృతజ్ఞత చూపనక్కర లేదు. ఈ
మధ్య అలంస్కేతు పాదుషా నాకు వందర్శనము అనుగ్రహించినప్పుడు
ప్రసంగమున నీ విషయముకూడ ముచ్చటించినాము. నీకు సైనిక శాఖలో
ఉన్నతివదలి లభించగలదు. - మరచిపోయినాను! ఏమది!

బాలాజీ

ఏమున్నది?

భానోజీ

అం! ఆగాడు రంజాన్ పోటీపరీక్షలలో నిపుచూపిన కౌశలము
పాదుషావారు మరచిపోలేదు. ఇప్పుడే మహారాష్ట్రమునకు పోవుట
అంత అశ్యవసరమా?

జయశ్రీ

శిక్షణ అయిపోయినదిగా- ఇంక ఆగ్రాలో ఎందుకు? ఎక్కడ కాలము వృథాగా బుచ్చపలెనో అని ఆలోచించుచున్నట్లున్నది

భానోజీ

వెళ్ళితే! ఇక్కడ మనమందరములేమా? బాలాజీ మనకత్తులో కలసినవాడేగదా! బాలాజీ- పోనీ! వెళ్లివెంటనే తిరిగివచ్చేదవా? మహారాష్ట్రమునకు ప్రస్తుతస్థితిలో మనయువకులు వెళ్ళుట అంత మంచిదిగాదు.

బాలాజీ

ఏమి? ' జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపిగరీయసి ' అని పెద్దల ప్రవచనము. మాతృభూమిని చూడవలెనని కోరికలో తప్పేమి?

భానోజీ

అబ్బాయీ! అదిగాదు. శివాజీపేరు విన్నావుకదా?

బాలాజీ

వినని వారెవరు?

భానోజీ

ఆ! అవును! విననివారెవరు? ఆశివాజీకి ఒకజైరారిముడు గురువు. శివాజీకి పూనిన దురాశాపిశాచమును తృప్తిచేయుటకు ఆక పటమాంత్రికడొక సాతాశిహోంసమును పార్వరంభించినాడు. ఆహోమ ధూమ గంధమును పీల్చిన యేయువకుడైనను, యజ్ఞశకువై స్వచ్ఛందముగ శలభమువలె అగ్నిగంధమునకు ఆహుతి కావలసినిదే లేదా! శనిగ్రహముచుట్టుతిరుగు ఉష్ణగ్రహములవలెసదాపరిభ్రమింపవలసినదే!

బాలాజీ

చక్కగా ఊహించుచున్నారు!

భానోజీ

విను! ఇంతేకాదు, ఉదేకస్వభావులగు యువకులకు స్వాతంత్ర్యోదయము, జగద్విమోచనము- సత్యసంస్థాపన, ధర్మసంరక్షణ అని పేరులుపెట్టి ఆచరణసాధ్యములుగాని ఆశయములపై ఉసిగొల్పుదురు.

బాలాజీ

ఉసిగొల్పుటకు యువకులు వేటకక్క లనుకున్నారా? షుహాశయా! విజ్ఞానమంతయు వృద్ధులే గుత్తగొన్నారు?

భానోజీ

నాయనా! బాగుగా చెప్పినావు, నాకునచ్చినావు, వారిదుర్బోధలకు లొంగవన్నమాటే. అటువంటి గట్టిగుండెకాయ యువకులందరకు కావలెను. వారికి నీవులొంగిపోవు. ఆవిషయమునాకు తెలియును. ఎందులకైనను మంచిదని నీచెవినివేయుచున్నాను.

బాలాజీ

నేను కొత్తగా తెలిసికొనవలసిన దేదియు మీరు శలవివ్వలేదే?

భానోజీ

ఓహో! హో!! బాలాజీ! నీవు శుశ్రాగబుద్ధివి. దీనినంతయు నీవిదివరకే గ్రహించినావన్నమాట. కానీ! ఇటుచూడు! మనకు ఎంత

గట్టిగుండెకాయ ఉన్నను వారిదగ్గరకే పోగూడదు. వారు మంత్ర ద్రష్టులు.

బాలాజీ

మంత్రద్రష్టలేగాదు! మహానుభావులుగూడ, పెద్దలనోట విన రానిమాటలు విని సహింపవలసి వచ్చినది.

భానోజీ

ఆఁ ఆఁ ఆఁ! ఎవరు మాట్లాడుచున్నది?

బాలాజీ

ఎవడు రిత్తవోయిన శక్తికేకొత్త జాతికి నవనవోన్నేమంటు గల్పించెనో, యెవడు సూత్రధారిగ హైందవలక్ష్మి దక్షిణావధరాజ్య గంగమున పునఃప్రవేశముగాంచి సర్తించుచున్నదో యెవనిబామ ముడిపాటునుగాంచినంత, భరత ఖండార్థముతల్లడిల్లునో ఆనవ్యభారత నిర్మాత కారణజన్ముడు నైన శ్రీ శివాజీమహారాజునే మీరిట్లు దూషించుచున్నార! ఆస్వార్థత్యాగి, తనరాజ్యసర్వస్వమును శ్రీభగవాన్ పూజ్యశ్రీ సమర్థరామదాసస్వామివారి చరణారవిందముల దారవోసె నని వినలేదా? ఇదిమరాఠాయేనా?

భానోజీ

పిచ్చివాడా! అదిరాజకీయ చతురంగక్రీడలో మొట్టమొదటి మూడుఎత్తులలో మొట్టమొదటిఎత్తు. ధగ్గుదేసతేరు చెప్పకపోయిన నీబోటి వెఱ్ఱులు ఎవరు శివాజీ సొంతచక్రవర్తిత్వమునకు ప్రాణములను బలియిత్తురోయి!

బాలాజీ

దుర్మేధ ఎట్టిపవిత్ర సంకల్పములకైన అపార్థములు గల్పింప గలదు. ముల్లోకముల సార్వభౌమత్వమైనను ఆమహాపురుషుని దేశ సేవకు ప్రతిఘటనముకాజాలదు.

భానోజీ

యువకుడా! నీ పురోభివృద్ధికై ఎన్నో సంకల్పించు కొన్నాను. నిన్ను చూచినదిమొదలు నీ లలిత మర్యాదలు వాగ్విన్యాసము నన్ను క్షపించినవి. నాయేకైక పుత్రిక జయశ్రీ నొకకంట, నిన్ను మఁచెకంటజూచి సంతోషింపదలచినాను. కాని నాకలలు తెల్లవారిపోయినవి - యువకుడా! నీకింకొక అవకాశమిచ్చుచున్నాను. ఇంతవరకు వెలిపుచ్చిన ఆశయములన్నియు నీనిశ్చితాభిప్రాయములేనా?

బాలాజీ

మనసులో ఒకటి - పైకిమరియొకటి చెప్పట నా పుట్టుకకు, పుట్టిన భూమికి, ధరించిన కత్తికి అవమానము.

భానోజీ

తొండముదిరి ఊసరవెల్లి అయినది, కాదు! కాదు! మోసము! మోసము! యువకుడా! నీవు నాప్రశ్నలకు ఉత్తరమొసగ వలసిన బాధ్యత వహించి యున్నావు. — వంది మాగధుల కన్న మిన్నగా శివాజీ రామదాసుల బిరుదాపఠులు నీకు కరతలామలకములై యున్నవి. తల్లిదండ్రులు లేని మరాఠ కుమారుడననిజెప్పి, నాజవాబుదారీపై స్వామాజ్యశిక్షణాగారములో ప్రవేశించినావు. శివాజీ పఁపున వచ్చిన ప్రచ్ఛన్న వేషధారిని కావుగదా! ఏమందువు?

బాలాజీ

ఏమందును? ఏమియులనను.

భానోజీ

మోసము- భానోజీయే మోసగింపబడినాడు- మోసము-

జయశ్రీ

నాన్నగారూ! నాన్నగారూ!

భానోజీ

ఏమిటి తల్లీ?

జయశ్రీ

నాన్నగారూ!

భానోజీ

ఏమిటితల్లీ! రుద్ధకంఠవై మాట్లాడలేకన్నావు! శివాజీరాజనీతి, రామదాసు కుమంత్రబలము ఆగారాజధాని సాధాగములలోని తరుణీహృదయములలోనికిగూడ ప్రాకుచున్నదే!

: నిష్క్రమణము :

బాలాజీ

జయా! యువకులు నిజముగా ఉద్యోగస్వభావులే- వీరధర్మము యధార్థముగ నిష్ఠురమే. జయా! నన్ను మరచిపొమ్ము!

నీ నయనద్వయీధవళ నీరజకోమల మందహాసరే
ఖానవసాంధ్యశోభలను కమ్మని స్వప్నములల్లుకొంటి ఆ
గ్రానగరమ్మునన్; పురుషకారము వీడగరాదునాకు, మా
తృణముదీర్చ దీక్షనుధరించితి రామమునీంద్రుని నన్నిధిన్.

శలవు!

భానోజీ

: ప్రవేశించి : ఆగుము- యవకుడా! ఆగుము!

: ఇద్దరు భటులు ప్రవేశింతురు :

బాలాజీ

: వెనుదిరిగి : ఎందుకు?

భానోజీ

నీ ప్రవర్తన శంకాస్పదము. యథాగ్ధము తెలిసినగాని నిన్ను వదలిపెట్టుటకు వీలులేదు.

బాలాజీ

: కత్తిదూసి : ఏమి? ఈ భటుల నన్ను బంధింపగలవారు. వీరధర్మము భారతభూమిలో నశింపలేదు-

కత్తిచేదండ అండమై హత్తియుండ
ఎదురనిలుచు హతాయువు లెవ్వరైన
రండు; పిరికిపందలుగ పోకుండిరేని
కాంచెదరు మరాఠ కుమారు కత్తిపదను.

:తెర:

★ చతుర్థరంగము. ★

ఒక సూ-ం ధా వా ర ము.

మరాఠ సేనాపతులు : మంత్రాంగ పీఠములు :

: శివాజీ ప్రవేశము :

సేనాపతులు

రామ్ రామ్

శివాజీ

రామ్ రామ్. సేనాపతులారా! మహారాష్ట్ర రాజ్యమునకు ఆపూర్వ విషమ సమస్యయెదురైనది. మరాఠకుమారులకు మరల అగ్నిపరీక్ష ఆరంభమైనది. ఇదివరలో పూనాముట్టడిలో ఇరువదివేల సైన్యము నెదిరించి మీశక్తియుక్తులు జయమునుచేకూర్చి మరాఠ కీర్తిని దిగంతవిశ్రాంత మొనర్చినవి. అప్పుడుశక్తికన్నయుక్తి, యుక్తి కన్న భవానీభక్తియే మనకు తోడ్పడినవి. కాని స్థితిగతులుమారినవి; ఇప్పుడు

సేనకునాయకుండు జయసింహుడు; నమ్మినబంటు రేనికా గ్రానగరానమేటి మొనగాడు శతాధిక ఘోరయుద్ధ సంధాన విశారదుండు పగదాల్చి, అఖండబల ప్రచండమై పూనెను దండయాత్ర పరిపూర్ణ కోటల నుద్ధరింపగఁ.

[ప్రస్తుత కర్తవ్యమునుగూర్చి మీ మీ అభిప్రాయములు తెలిప గోరుచున్నాను.

బాలాజీ

జయసింగ్ మహావీరుడు. పాజహాన్ పాదుషావారి కాలమునుండి దేశదేశములలో అఖండవిజయ పరంపరలను సాధించి నేడు మొగలుసర్వసేనాధి పత్యము నహించినాడు. ఆతడింతవరకు అపజయమును మాటయెరుంగడు. మొగల్ సేనాసంఖ్యాబలము అపరిమితము.

బాజీ

పూనాలో పాదుషా మేసమామను సంఖ్యాబలముచేకాదు గదా మనము ఎదిరించినది! ఈసారి జయసింగ్ వచ్చినాడు. సేనా భటసంఖ్యాతారతమ్యములబట్టి చూచిన, ప్రస్తుతము మొగల్సామ్రాజ్యసర్వసేనాబలముల నెదిరించుట దుర్ఘటమేకాని, గత్యంతరమేమైన కలదా?

శివాజీ

అవిషయమే ప్రస్తుతచర్చనీయాంశము.

తానాజీ

[ప్రభూ! కేవలము మనుష్యబలముచే మొగలుల గెల్పుటకల్ల భవానీపై భారమువైచి పోరాడుదము.

బాజీ

జయము అపజయము అనునది ప్రస్తుత సమస్యయేగాదు.

బాలాజీ

జయము కొఱకైగాక యికయుద్ధ మొనర్చుటెందుకు?

బాబీ

అసజయము వచ్చునని యుద్ధమును మానివేయుచువా?
బాలాజీ! ఆత్మశౌరవ సంరక్షణార్థము అసజయమునకు జంకక ఆత్మా
ర్పణపూర్వకముగ యుద్ధయజ్ఞమును చేయవలసిరాదా?

శివాజీ

ఆస్థితి ప్రస్తుతము తటస్థించినదా? అనునది మన మీమాంస.

తానాజీ

యుద్ధమును చేయకున్న విరోధిపైశ్యములు అప్రతిహతముగ
మరాఠరాజ్యమును దోచుకొనును.

బాబీ

ప్రజలను రక్షించుట మనకర్తవ్యము.

బాలాజీ

మహారాజా! నిర్మిరోధముగ వదలినవారు మాయంతవారు
లేరని ప్రళయకాలానలజ్వాలవలె విజృంభింతురు.

భారతీతీర్థ

: ప్రవేశించి : రామ్ రామ్.

సేనాపతులు

రామ్ రామ్

భారతీతీర్థ

మహారాజా! జయసింగ్ నిన్నరాత్రి బీజపూరు సుల్తాను
వారినిగూడ మనపైకి లేవదీసినాడు ఇప్పుడే వేగులవలన ఈవార్త
వచ్చినది.

శివాజీ

జయసింగ్ వీరుడేకాదు. రాజనీతిజ్ఞుడుకూడ.

భారతీతీర్థ

జయసింగ్ సేనలు రాత్రి నాలుగుకోసుల దూరములో విడి
సినవి. దుర్గముపై నెత్తివచ్చు సన్నాహములో నున్నారు.

శివాజీ

అటు బీజపురీసైన్యముకదలినదా?

భారతీతీర్థ

వారును సమర సన్నాహములోనున్నారు. సేనలుకదలినట్లు
వార్తరాలేదు. రామ్ రామ్. :నిష్క్రమించును:

శివాజీ

అటుబిజాపురీసైన్యము వచ్చి చేరకమునుపే మొగలు సేనలను
ఎదుర్కొనవలెను.

బాజీ

మేము సర్వసంసిద్ధులము.

భారతీతీర్థ

:ప్రవేశించి: మహారాజా! పురద్వారములను మొగలు ముందరి
భటులుచుట్టుముట్టినారు. :శత్రుస్థిభ్రాంశలు :

శివాజీ

:ఆలకించి : అవును! యుద్ధారంభమైనది. సమరప్రణాళికను
నిర్ణయింపుడు

బాజీ

మహారాజా: ప్రణాళిక కూర్చుభారముమీది. నిర్వహించు
బాధ్యతమాది.

శివాజీ

మేముదక్షిణ శ్రేణిని నడిపించెదము. బాజీప్రభువు వామపక్షమునకు నాయకత్వము వహించును. బాలాజీ దుర్గద్వారములను సంరక్షించును. తానాజీ నేతాజీ గర్భమును కాచుచుందురు. పింగళాజీ తిరోముఖమును కాపాడుచుండును.

బాజీ, బాలాజీ

మహాప్రసాదము.

శివాజీ

సహవ్రతులారా! భారతభాగ్య విధాతలారా!

ఇది కేంద్రశిబిరము శ్రీ భారతీ తీర్థలవారు ఆధిపత్యము వహించి ఆజ్ఞాపత్రముల నిచ్చుచుండును. సమరప్రకారములోని పతనోత్థారములు ఎప్పటికప్పుడు కేంద్రశిబిరమును చేరవలెను. :రణభేరి:

రుద్రపీఠ : శత్తిమాని :

తల్లీ! నిన్నుదలంచి ఖడ్గమును చేతన్ బూనితిన్ ధర్మరక్షోల్లాసించిత దీక్షబూని; పటుదైర్యోత్సాహ శౌర్యంబు సంధిల్లజేయుము మాదుసేనల భవానీ! శత్రుసంహరిణీ!

పుల్లంభోజదళాయతాక్షి; కరుణాంధోరాశి; కాత్యాయనీ!

హర హర మహాదేవ్! హరహరమహాదేవ్.

: నిష్క్రమణము :

బాలాజీ

వీరమరాశినికులారా! దుర్గద్వారములవైపు శత్రుసేనలు కన్నెత్తిచూడరాదు. భారతభవిష్యమును మరాఠత్వేర్చి సంరక్షింపుడు.

అమితోత్సాహ పరీతులై మొగలు సైన్యస్కంధముల్ తూర్యరా
వములక జేయుచు చుట్టుముట్లెను పురద్వారంబులక దిక్కుభోగ
తములకగప్పె శతఘ్నిఘోషములు; స్కంధావార నిర్ముక్తులై
సమరోర్విస్థలిచేర రండిపుడు కాషాయధ్వజోద్ధారులై.

హర హర మహాదేవ్!

: నిష్క్రమించును :

బాజీ

మరాఠ పీఠమూర్ఖులారా!

భండనభూమిలోన పరిపంథిదళంబుల చీల్చిచెండుటక
గండరగండలై బిరుదుగాంచిన మేటిమగండు; చండమా
ర్తాండులు మీరలందరు ప్రతాపమునక; రణభేరిమోగె; దో
ర్దండవిలాస మండితపర్వాశములై చనుదెండు పోరికిక.

హర హర మహాదేవ్ .

: నిష్క్రమణము :

భారతీతీర్థ

: ప్రవేశము సైనికనితో :

ఈవ్రతము బాలాజీరావునకిమ్ము.

: భా. తీ. సైనికుడు నిష్క్రమించెదరు :

బాజీ

: ప్రవేశించి : పీఠమరాఠ కమారులారా!

సమయ మరుదెంచె తిరిగిమీశ జూప

భరతదేశమందు మరాట బావుటాకు

పేరుదెచ్చిన జగదేశ వీరులార

కదలిరండిక స్వాతంత్ర్యకదనమునకు

: నిష్క్రమణము :

శివాజీ

: ప్రవేశించి : రామ్ రామ్.

భారతీతీర్థ

రామ్ రామ్ జయము మహారాజులకు.

శివాజీ

మహాశయా! వామపార్శ్వము నుండి వార్త లేమైన వచ్చినవా?

భారతీతీర్థ

మహారాజా! ఇంకను శుభసూచకములు కన్పించుటలేదు.
నిముషనిముషమునకు స్థితిగతులు విషమించుచున్నవి.

శివాజీ

ఎవరిక్కడ?

నైనికుడు

: ప్రవేశించి నమస్కరించును : జయము మహారాజులకు.

శివాజీ

సేనాపతులు బాజీప్రభువు-రానాజీ బాలాజీ-నేతాజీ-ప్రభు
తులను తోడ్కొనిరమ్ము. : నైనికుడు నిష్క్రమించును :

బాజీ

: ప్రవేశించి : రామ్ రామ్

శివాజీ

: రామ్ రామ్: బాజీప్రభూ! వామపార్శ్వమున యుద్ధగతి
ఎట్లున్నది?

బాజీ

మహాప్రభూ! ప్రస్తుతము బాలాజీకూడా వామరంగమున పోరాడుచున్నాడు. శత్రుత్వములను ఎత్తిగినవాడు. ఆపేగ కుమారుని ప్రోత్సాహబలమే మన సేనల నింతవరకు నిలుపుచున్నది.

కాని—

తురగ వ్రాతము కూలిపోయె భటసందోహంబులున్ వచ్చెనె తురుజులై ప్రవహించె పీఠులపయిన్ దోర్గండులై వీరులం దరుయద్ధంబును వీడనేరరదె వాత్యా ఖోభితంబైనసా గరమున్ బోలి కలంగె యుద్ధభటసంఘాతమ్ము ఘూర్ణిల్లుచున్

శివాజీ

బాజీప్రభూ!

మా సేనలును డస్సిపోయినవి వృథారక్త పాతమును సహింపలేక సేనలను తిరోముఖమునకు చేర్చినాము ఎదిరిబలమా! అసంఖ్యాకము ఎంతమంది కూలుచున్నను రావణాసుగుని శిరసులవలె పునర్భవించుచున్నారు.

జననీ! భవానీ! నీ భక్తులు అసిధారావ్రతమును ఆచరించుచున్నపుడే అగ్ని పరీక్షను ఆరంభించితివా?

అట్లే! నీయిచ్చకు అంతరాయములులేవు.

జగదీశ్వరా! స్వార్థత్యాగుల కశేబరములపై సాగుచున్న నీ ధగ్ధరథమార్గము రక్తవంకిలముగదా?

బాజీప్రభూ!

సాహసులై యెదిర్చిమన సైనికులెల్లరు పోరినారు ఘో
రాహవమందు నేడపజయంబు ఘట్టిలైనవార్యమై మొగల్
వాహీని వచ్చిమీదపడె; లాభములేదిక పెన్దులాసి, పూ
ర్ణాహుతిగాక పూర్వము బయల్పడుమార్గముచూడు వీరుడా!

: బాలాజీ తానాజీ నేతాజీ ప్రభృతులు ప్రవేశము :

బాలాజీ

రామ్ రామ్

శివాజీ

రామ్ రామ్

నహప్రతులారా! ఇంతవరకు జరిగిన సమరప్రకారము మీ
కెల్లరకు విధితమే.

సైనికుడు

: ప్రవేశించి : రామ్ రామ్. మహారాజా! తండ్రోప సండములుగా
వచ్చి పైబడు మొగల్ సేనాసమూహముల ధాటికి, శత్రుశత్రువుల
అగ్నివర్షములకు తాళజాలక మనసేనలు చెల్లాచెడ్డై తిరోముఖమును
బట్టుచున్నవి.

శివాజీ

మీ అభిప్రాయము.

బాజీ

ఇక యుద్ధమువల్ల ప్రయోజనము లేదు. ఉపాయాంతరముననే
కార్యము సాధింపవలెను.

శివాజీ

మహాశయా! మీ అభిప్రాయము.

భారతీతీర్థ

మహారాజా! మహావీరులారా! బాజీపభువుతో నేను ఏ కిభవిచు
చున్నాను. యుద్ధమువల్ల ప్రయోజనములేదు.

శివాజీ

అయిన ఉపాయాంతరము?

భారతీతీర్థ

రాజగడము అభేద్యమైన దుర్గము. నేనిదివరలో కోటలో ఆరు
మాసములకు సరిపోవు ఆహారపదార్థములను సిద్ధముజేసినాను. ఎట్లు
యినకోట చేరగలినచో ప్రస్తుత పరాజయమునుండి తప్పించుకొన
వచ్చును.

బాజీ

మహాభాగా! మహారాష్ట్ర పీఠులకత్తులు సాధింపలేని మహా
కార్యమును మీబుద్ధిబలముచే సాధించుచున్నారు.

శివాజీ

ఈ యూహకొనియాడదగినదే కాని, రెండు క్రోనులదూర
ములోనున్న రాజగడమును చేరువరకు, శత్రుసైన్యములు మనలను
చూచుచు ఊరకుండునా?

భారతీతీర్థ

మనలో- ఎవరో- ఒకరు. కొద్దిపాటి సైన్యముతో లోయను
కాచి, ప్రాణముల నర్పించియైనను, యత్నించిత్కాలము శత్రుసైన్య
ముల నడ్డగించిన- తక్కినవారు సురక్షితముగా కోటచేరవచ్చును

శివాజీ

అవును- సహవతులారా! మీకందరకు నాధన్యవాదములు. కృతజ్ఞత. నాసేనలను సంరక్షించుట నావిధ్యక్షధర్మము. నేనీలోయ లోనిల్చి, మృత్యుదేవతనైనను నెదిరించి, శత్రుసేనాతరంగ పరం పరలను యత్కించిత్కాలమైనను ఆపివేసెదను. నిశ్చయముగా ఆపి వేసెదను. మాతాభవానీ తప్పుక ణోడ్పడగలదు. అంతలో మీరు సురక్షితముగా కోటచేరి, మరాఠకీర్తిని భారత భాగదేయమును కాపా డుడు. శలవు!

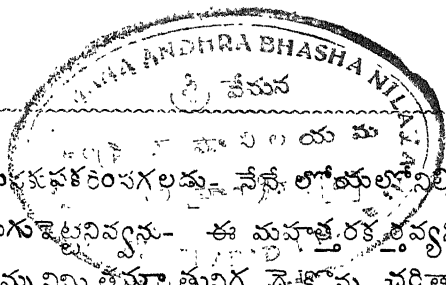
బాలాజీ

ఏమహావీరుని భుజస్కంధములపై అశేషభారత ప్రజల ఆశా లతలు పొక్కుచున్నవో, ఏమహానుభావుడు రిత్తవోయిన శక్తిరే కొత్తజాతికి నవనవోన్మేషంబు గల్పించెనో, ఏకారణజన్ముడు సూత్ర ధారిగా హైందవరాజ్యలక్ష్మి దక్షిణాపథరాజ్యరంగమున పునఃప్రవేశ ముగాంచీ సర్తించుచున్నదో ఆమహావీరుడే నేడు యుద్ధకుండమున కాహుతియైన ఇక మహారాష్ట్రదేశమునకు నాయకుడు, భారతభాగ దేయమునకు నియంత ఎవరు? మహారాజే లేకున్న శత్రుసేనలకు నిర్వికల్పమైన జయమేగదా? త్యాగశీలురైన మరాఠకుమారులెందరో యుండ మహారాజే. ఆత్మత్యాగమునకు పూనవలెనా? మాతృదేశ సేవాచరణమ్మనైతే దీక్షాపద్ధుడై నిల్చిన యీబాలాజీకి అశీస్సులతో అనుజ్ఞ నిత్యవేడుచున్నాను,

బాజీ

మహారాజా! బాలాజీ జయాభిలాషి. యువకుడైన యీతడు దుర్గరక్షణలో నుండుటమంచిది. శత్రుతాత్రాజ్ఞుడైన బాలాజీభవిష్య

చతుర్థ రంగము.

తా-లముక్తకపకరింపగల్గియు నేనే లోయలోనిల్చి ఒక్కపైనియు గూడ ఒక్కఅడుగుజ్జెట్టనివ్వను- ఈ మహాత్మరకర్తవ్యనిర్వహణమున జననీ భవానీ నన్నునిమిత్తచూపునిగ్నైకొన్న చరితార్థుడను.

తానాజీ

మహారాజా! మరాఠవీరమాతకు తానాజీకూడ శత్రుజే మాతృణముదీర్చు ఈసదవకాశము నాకనుగ్రహించి నాజీవితిమును తరింపజేయుపార్థన.

బాజీ

తానాజీ! నీవును బాలాజీ నాకంటె చిన్నవారలు. మీరెవరు ఇంకనురాలేదు. మహారాజా!

చంచదోర శత్రుఘ్ని గోళనివహజ్వాలానలాభీలమై
పంచారింతు మొగల్ చమూబలముగెల్వంజాల మెత్తెనయల్
కించి తా-లము లోయలో నిలిపెదన్ క్షేమంబుగా రక్షణో
దంచదాజగడంబుచేరుడిది కర్తవ్యంబు వీరాగ్రణీ!

: శత్రుఘ్ని ఘోషములు :

అదిగో! మొగలుసైన్యములు వామరంగమునుగూడ భేదించు కొని వచ్చుచున్నవి. మహారాజా! ఇకజాగుచేయరాదు. మీరు సురక్షితముగా కోటచేరినట్లు నా కెట్లు తెలియగలను?

శివాజీ

బాజీపథా! వీరపుత్రులనుగన్న మరాఠదేశము నేనువీరమాత గా ప్రిజ్వలినది. నేనలతోమేము కోటచేరి ద్వారములను బంధించుట వరుసగా మూడుశత్రుఘ్నులతో తెలిపెదము. బాజీపథా!

భారతీర్థ

భారతభవితవ్యమును మరాఠసేనల మానప్రాణములను సీతర
చేతిలో పెట్టిపోవుచున్నాము.

కావుము వీరుడా భరతఖండము శత్రువునుండి కానిచో
పోవును వీరభారత విభూతియు పుణ్యము పూరుషార్థముల్
కావునమాతృదేశమునకై యొరదీసినకత్తి నేటి యు
ద్ధావని ఎన్నడుకా ముడువనన్న పృథ్విజ్ఞకు ధన్యవాదముల్

: శత్రుు రావములు :

బాజీ

: ఒరదీసి పారవైచి : భారత భవితవ్యమునకు పరమాత్ముడే
పరమాపుడుకాగలడు. మరాఠసేనలకా!

బాజీకంఠాన ప్రాణముల్ వరలువరకు
మొగలుసైన్యములెల్ల మీపోవుతెరగు
తేరిచూడజాలవు; కోటచేరినంత
క్షేమమును దెలుపుడు శత్రుు త్రయాన!

: శివాజీ ప్రభృతులు నిష్క్రమించెదరు :

: శత్రుు రావములు :

హార్దీసు మహాలు సైనికులారా! మీసేనానాయకుడు బాజీప్ర
భువు ఇదేవచ్చుచున్నాడు. లోయలోనిల్చి శత్రుసైన్యముల నరికట్టి
ఒక్కలకుగైనను ముందునకు పెట్టినీయకుడు. హరహరమహాదేవ్!

సమరక్షోణిని నిల్చిపోదుడు రణోత్సాహంబు దీపింప శౌ
ర్యముతో లోయకుకాచి నిల్చి; మనసైన్యస్కంధముల్ పోండు
ర్గములో చేరెడిదాక, శాత్రువచమూకాడమ్ము చెండాడి, గా
జ్యమురక్షించిన కీర్తిగైకొనుడు మీరాచంద్రతారార్కమున్.

: నిష్క్రమణము :

: రక్త సిక్తాంగుడైన బాజీ ప్రభువు పునఃప్రవేశము :

: శతఘ్ని రావములు సైనికుడు పడిపోయిన బాజీప్రభువునిపట్టుకొనును :

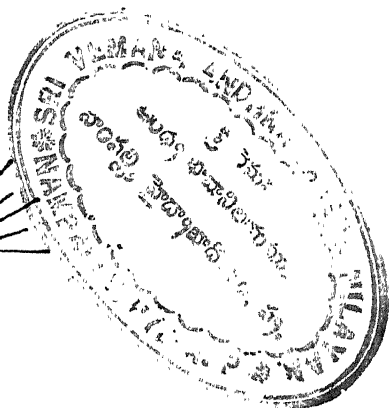
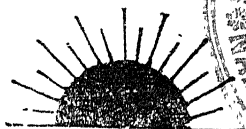
బాజీ

: రెండవ శతఘ్ని : తల్లీ భవానీ! శివాజీ కోటచేరినాడు. మూడవ
శతఘ్ని! చరితార్థుడను. నాజీవిత పగమార్గమును నిర్విశేషముగ నిర్వ
ర్తించి... తల్లీ! భవానీ! నన్ను పునర్జన్మములోగూడ భారతీయునిగ
సృష్టింపుముతల్లీ!

సైనికుడు

సేనాపతి! అయ్యో! స్మృతి తప్పినదా? నిన్ను అశ్వముపై ఎట్ల
యినకోటచేర్చెదను.

: తెర :

★ పంచమ రంగము. ★

: రాజగడ దుర్గము :

శివాజీ

జననీ భవానీకృపచే, నిరపాయముగ కోటచేరగలిగినాము-
లోయలో చిక్కుకొనిన మొగలుపైన్యమును ఈతఁడుముననే వెరుక
నుండిచేరి సానుద్వారమును బంధింపనలెను.

బాలాజీ

ప్రభూ! నేనిదే నాసేనలతో శత్రుత్విరోధాగమును చేరెదను.
ఇకవారిని ముప్పతిప్పలు పెట్టి మూడు కొండలు త్రిప్పవచ్చును-తా
నాజీ కొండపైచేరి పర్వతపాషాణశిలలను వారిపైకి దొర్లించవచ్చును-

తానాజీ

ఆజ్ఞ - పోవుచున్నాము- : ఇద్దరు నిష్క్రమించెదరు :

నైనెనికుడు

: పివేళించి : మహారాజా! బాజీపభువు మొగలుసేనాసమి
తని లోయలో అడ్డగించి భీకరసంగ్రామములో అకుంతిత స్థైర్యముతో
నిల్చినాడు. ఈవీరపురుషుని పరివేషించిన పరాక్రమజ్వాలాచక్రము
వైరిసేనానివహముల కన్నలకు మిరుమిట్లుగొల్పినది. ఒక్క అడుగై
నను శత్రువులు ముందునకు వెట్టలేకపోయిరి. శరీరమున గాటమైన
గాయములు తగిలి రక్తము జాలై స్రవించుచున్నను ఆవీరపురుషుడు
యుద్ధమును మానలేదు. మూడవ శతఘ్ని మోతకు...

శివాజీ

ఏమైనది?

నైనికుడు

ఆమహావీరుడు అంపశయ్యపైబడిన భీష్మునివలె మూర్ఛితుడై నాడు- నేనుబాజీ పృథువును శిబిరమునకు మోసికొని వచ్చుచుండగా

శివాజీ

ఏమైనది! ఇంతకుబాజీ పృథువు : కత్తికూసి పోబోవును :

నైనికుడు

మహారాజా! అంత్యసందేశమడిగినాను!

శివాజీ

: ఆగి : ఏమిచెప్పెను?

నైనికుడు

నిర్వర్తింపవలసిన ధర్మమును నిర్విశేషముగా నిర్వహించి- మహావీరభూ- బాజీ పృథువుల స్తమించినాడు-

శివాజీ

నాకు మిత్రుడు మీకుశత్రుకుడు సేనానాయకుం డాతడే
కైకారాధ్యుడు వీరలోకమునకున్ ప్రాణంబులర్పించుచున్
నాకున్ మీకు యశంబుగూర్చిచనియెన్ మారాండ తేజస్వి; స్వ
ర్లోకంబందున నిల్చెనేడు విజయారూఢావలోకంబులన్.

ఎవనిపేరు విరోధిసేనావేదండయూథములకు సింహస్వప్న
మో ఎవడు వైరిసేనాసముద్రోత్తుంగతరంగపరంపరలకు చెలియలి

కట్టయై నిలిచెనో, ఎవని బాహుబలమున మహారాష్ట్రరాజ్యమునకు చరిత్రాత్మకమగు విజయము సిద్ధించినదో- ఎవనిఆత్మబలిదానము వలన దక్షిణాపథమంతయు అన్యాయకాంతము గాకుండ నిల్చియున్నదో- ఎవనివీరమరణభావనము విని మూడు కాలములును రోమాంచమును వహించునో ఆ యేకైక వీరమరాఠకుమారమూర్తి దిగంత విశ్రాంతకీర్తి బాజీప్రభువు ధర్మమునకై హృదయశోణితమును దానము చేసి మృత్యుదేవతను సయితము ఎదుర్కొని కీర్తిశేషుడై జ్యోతిర్లోకమున నిల్చినాడు.

భారతీతీర్థ

మహారాజా! పలువురనుజంపి, చచ్చియు విజయము సాధించి యిచ్చిన శ్మశ్రియవీరకుమారునికై ప్రాకృతులవలె దుఃఖించుట పాడిగాదు-

బాజీప్రభువు నిర్యాణముపలన భారతమాత ఒకవీరపుత్రుని మరాఠరాజ్యమొక సేనానాయకుని మన మొక సహవృతుని గోల్పోవుట తటస్థించినది. కాని!-

భారతమాతకు గౌరవము! మరాఠరాజ్యమునకు విజయము! మనకొక ఆదర్శము లభించినది! ఈమృతజీవి పరాక్రమచరిత్ర స్వార్థత్యాగముయొక్క దివ్యసంకీర్తనమై ఆచంద్రార్కము భారతవీరులకు ధృవాదర్శమై వెలయుగలదు! బాజీప్రభువు పవిత్రాత్మకు మాతాభవానీ శాంతిసనుగ్రహించుగాక!

ఓంశాంతి శాంతి శాంతి.

ప్రతీహరి

: ప్రవేశము : మహారాజా! లోయలో చిక్కకొనిన మొగలులు - శ్వేతపతాకముతో రాయబారిని పంపినారు.

శివాజీ

రేవువారిని పురందరులో చూచెదము - అక్కడకురమ్మనుము!

: ప్రతీహరి నిష్క్రమణము :

మహాశయా! బాజీకుటుంబమునకు స్వయముగా మాంసానుభూతి తెలుపవలెను. బాజీ చిన్నకుమారుడు శంభాజీతోపాటు పాంచహజారీస్థానమలంకరించుగాక! వీరమర్యాదలతో ఈమహాపురుషుని కశేబరమునకు దహన సంస్కారములు జరుపవలెను-

ఈమహావీరుని పవిత్రస్మృతికి సర్వవైన్యములతో మరాఠరాజ్యము ప్రణామగౌరవములతో పీఠపూజచేయవలెను.

: తెర :

షష్ఠ రంగము.

★ మొగల్ దర్బారు. ★

: రాజారాసింగ్ శివాజీకి మార్గదర్శకుడుడై తోడ్కొనివచ్చి
పాంచహజారీస్థానమున ఆసీనుని చేయబోవును- :

శివాజీ

: పరికించి : రాజా రాసింగ్! ఇదియేనా? మా ఆననము?

రామసింగ్

మహారాజా! దర్బారువారేర్పరచినదిదియే-

శివాజీ

ఈ ముందున్న మహావీరులెవరు?

రామసింగ్

మహారాజా! మొగలు సామ్రాజ్యసర్కారువారిచే తమకు
శ్రీ శంభాజీకి పాంచహజారీ స్థానమేర్పాటుచేసినారు.

శివాజీ

చిరంజీవి పుట్టుకతోడనే పాంచహజారీ. మారాజ్యములో బాలాజీ
తానాజీ- స్వామీభారతీతీర్థ- ఎందరెందరో పాంచహజారీలు కలరు.
మేము మొగల్ దర్బారునకువచ్చుట ఈలపూర్వ ఆతిథ్యమర్యాదల
నందుకొనుటకా? రాసింగ్. : తిరిగి : రాజారాసింగ్! నాడుమాకొ
లువుకూటములో మీరు పలికిన ప్రతిజ్ఞావాక్యములు జ్ఞాపకములేవా?

చేసిన ప్రమాణములను రాజపుత్రవీరుడు జయసింహుని పుత్రుడు
రాంసింగ్ మీరునా? పురందర్ సంధిపరతులు- మేము దర్బారునకు
రానక్కరలేదుగదా? అయినను శ్రీఅలంఘీరు పాదుషా వారి లేఖ-దర్బా
రులో- నేడుపాంచహజారీ స్థానము!!

ముట్టడి మానినామపుడు మోసము; సంధికిరాయబారులక
కట్టడిచేసిపంచి, నయగారపుమాటలతో మరాఠ న
మాట్టును మోసపుచ్చగలరా? రణభేరులబుజ్జగించి జో
కొట్టగచూతురేల? పరకోటినిముట్టిన నీతికోవిదుల్.

: పాదుషా పవేశము :

వందిమాగధులు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మొగల్ సామ్రాజ్య చక్రవర్తి- అలంఘీర్ పాదుషా
ఆతాహై... : ఘంటికా నినాదము :

శివాజీ

అవమానము!!

రామసింగ్

: నమస్కరించి : మహారాజా! నాప్రార్థన మన్నింపుము-

పాదుషా

రాజా రాంసింగ్.

రామసింగ్

: నమస్కరించి : జహాపనా!

పాదుషా

ఏమది?

రామసింగ్

వనవిహారమున కలవాటుపడిన మహారాష్ట్ర మృగరాజు నాగ
రకసభామందిరములో సంచరింపలేదు. మొగలుసామ్రాజ్య పాదుషా
విభవప్రవృత్తికి విస్మయాకల విహ్వల చేతస్కుడైన శివాజీ మహారా
జునకు దర్బారు మర్యాదలు...

పాదుషా

రాజా శివాజీ!

శివాజీ

జహాపనా!

: మూర్ఛితుడగును :

పాదుషా

రాజా రామసింగ్

రామసింగ్

జహాపనా!

పాదుషా

ఆకల్లోలమేమి?

రామసింగ్

శ్రీశివాజీ మహారాజు మూర్ఛితుడైనాడు. ఇవిగోశివాజీ మహా
రాజ్ పాదుషాకు సమర్పింపతెచ్చిన రత్న రాసులు.

పాదుషా

సరేమంచిది- శివాజీరాజావారిని జయపూరుసౌధము చేర్చి
వైద్యసహాయముతో కాపాడుడు... ఇంక రాజా శివాజీ దర్బారునకు
రానక్కరలేదు- శంభాజీరావచ్చును. అల్లాహ్ అగ్బర్.

: పాదుషా నిష్క్రమణము :

: తెర :

★ సప్తమ రంగము ★

: ఆగ్రానగరము : భానోజీ సాధము :

: చిత్రాసనముపై ఆసీనయైన జయశ్రీ. మధురిక ప్రక్కనుండును. :

జయశ్రీ

అబ్బా! చిననాటినుండి చెలికారమును నెరపుచున్న ఈవీణకు కూడ నాపై అనుగ్రహముతస్ఫుచున్నది. తంత్రులుఎంత సవరించుచున్నను, అపశ్రుతులీనుచున్నవి. : మరల సవరించి : వీణనుపలికించుటకే భయమగుచున్నది.

తలపులు తొవ్వి; గానకవితారసభావతరంగిణీతటీ
విలసితనందనోపవన భృంగవిలుబ్ధమరంద సారమా
వలపులతీపిరేపి వలవంతలదోసి తొలంగు స్వప్నముల్
గిలికి; కలంగజేసి; ఉడికించి, ధ్వనించును వీణనాహృదికా.

మధురికా! నేనింక పాడలేను:

జారుచున్నది వీణ హస్తములనుండి
పండిరాలెడి హేమంత పత్రసరణి
స్మృతి పరంపరలను రచించుకొనుచు
బ్రతుకుమంచు వ్రాసెనకట బ్రహ్మనొసట!

భానోజీ

: పగవేళించి : తల్లీ! జయూ! నీవు ఎల్లప్పుడు బెంగటిల్లినట్లు కన్నడుచున్నావేమి? తల్లీ! నీకులోపేమి? నాతో చెప్పరాదూ?

జయశ్రీ

అబ్బే! ఏమీలేదు! నాన్నగారూ!

భానోజీ

తల్లీ! ఒకశుభవార్త! ముందునీకొక విషయముచెప్పి చెప్పే దనులే!- చూచినావా! ఆ అభాగ్యుడు-బాలాజీ! నేను మొట్టమొదట చెప్పలేదా?

జయశ్రీ

ఏమైనది!

భానోజీ

: విక వికనవ్వి : - ఏమైనది! నవ్యభారతనిర్మాత! భారత భాగ్యవిధాత! కారణజన్ముడు ఏమైనాడు? సింహము- పెద్దపులి!- ఆగ్రానగరములో- జయపూగుసాధములో పిల్లిపిల్లవలె పాలు త్రాగు చున్నాడు. నిత్యము పరమాత్మ ధ్యానము. బ్రాహ్మణులకు ఫలప్రదానము.

జయశ్రీ

పాపము! శివాజీ మహారాజు!

భానోజీ

పాపము! లేదు. గీపములేదు. ' బుద్ధికర్మానుసారి ' అసలు- ఈ పరాభవము- శివాజీకికాదు. చిన్నశివాజీ- ఉన్నాడే బాలాజీకి జరుగవలసినది.

జయశ్రీ

మన కెందుకు! బాలజీ ఏమిచేసినాడు-

భానోజీ

ఏమిచేసినాడా! మోసము! ఇంకేమైన ఉన్నదా? మొన్నరాంసింగ్ చెప్పలేదా? రాజ్ గడ్ యుద్ధములో కనపడినాడని. ఇంకానయము-! ఎందుచేతనో ఈవిషయమాతడు పాదుషాతో చెప్పలేదు. నానెత్తిమీదకు వచ్చిపడెడిది. సరే! ఏమున్నది? రాంసింగ్ యువకుడుగదా? తారకమంత్రోపదేశము జరుగుచున్నదట. 'వివాశకాలేవిపరీతబుద్ధిః' అన్నారు. అమ్మో!

జయశ్రీ

నాన్నగారూ! ఈగందరగోళము మీ కెందుకు?

భానోజీ

ఎందుకేమున్నది? పాదుషా చండశాసనుడు.

ఈకవటనాటకమంతయు కనిపెట్టినాడన్నమాటే. అందుచేతనే- రాంసింగ్ తో నన్నుకూడ శివాజీపై నియమించినాడు. నేను ఈసారి చాల జాగ్రత్తగా ఉన్నాను. నేను ఆనాడే గ్రహించినాను-మన కృష్ణాజీచెప్పలేదా? పురంధరు సంధి షరతులలోనే ఏదో మోసము జరిగినదని.

జయశ్రీ

ఎవరు చెప్పినది?

భానోజీ

మనకృష్ణాజీని ఎరుగవా?

జయశ్రీ

మన అనుచున్నారేమి?

ఎరుగకేమి? వట్టిపిరికిపంద. మన మధురిక అతనికన్నమిన్నగా
యుద్ధముచేయగలదు.

భానోజీ

ఓహో! ఆడపిల్లలు మగవావిద్యలు నేర్చుకొనుట చాలచిక్కగా
నున్నదే!- తల్లీ! నీవు మధురిక ఇంటిదగ్గర నేర్చుకొనిన ఖడ్గచాలనము
యుద్ధభూమిలో పనికిరాదమ్మా! అసలు రహస్యము-అందరికన్నబా
గుగ గారడీవాడు కత్తితిప్పగలడు! కృష్ణాజీ మంచిబుద్ధిమంతుడు.
పాదుషావారికి అతడన్న మంచిఅభిమానము:-

జయశ్రీ

అతని గొడవనాకెందుకు?

భానోజీ

తల్లీ, జయా! మీఅమ్మపోయినదగ్గరనుండి, నిన్ను పెంచి పెద్ద
దానిని జేసినాను. విద్యాబుద్ధులు గరపినాను. నేనా పెద్దవాడనగు
చున్నాను. ఇంకనీవివాహము చేతులార నెరవేర్చి, సంతోషింపగోరు
చున్నాను.

జయశ్రీ

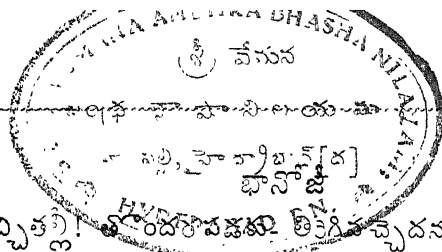
నాన్నగారూ!

భానోజీ

ఏమితల్లీ

జయశ్రీ

నాన్నగారూ! నాకవివాహమువద్దు.

సప్తమరంగము

సిచ్చిత్ర! కొందర పక్షము తిరిగి వచ్చెదను. నిష్క్రమణము.

జయశ్రీ

మధురికా! గోరుచుట్టుపై రోశభిపోటు! చూచితివా! తండ్రి
చూచిన విధము బాలాజీచూచిన- చూచుటకైనా? ఏమి నటనలు!
నయనాగారములు.

వ్రాసిన పక్షినైన జతనాయగ చూడగ లేనటంచు ప
న్యాససుభామధూక్తి నటనమ్ములొనర్చె; యథార్థమా కళా
పాసియెయైనచో వలపువాహినిలో ఎదురీడునే రసా
భాసమొనర్చి సాహృదయ వల్లరులన్ తెగద్రొంచునే చెల్లి!

మధురిక

జయా! ప్రేమగలవారి తిట్టులోగూడ ఎంతరుచి అందము ఇమి
డియుండును! అయినా ఒక్కమాట- బాలాజీ మొట్టమొదటినుండి
నీకు సూచించుచునే యున్నాడు! ఏమీ ఆతనిదీక్ష! దేశసేవాపరతం
తృప్తి! బాలాజీ ప్రేమించు మహారాష్ట్రమును- మహారాజును మహా
శయములను ప్రేమించనిదే బాలాజీని ప్రేమించుటకు వీలులేదు.

జయశ్రీ

పోనీ దేశ సేవా పరతంత్రుడై పోయెననుకొందము. ఆపూజలో
ఈ అభాగిని మాత్రము ఉదకమై—పుష్పమై—ఉపచరింపకూడదా?

మధురిక

ఇదియా నీ వ్యధ!-దీనికి మీనాన్నగారు సమ్మతించెనరా?

జయశ్రీ

కన్న తల్లిపోయినలోటు కాననీక
పెంచినాడు మాతగడ్డి లాలించిబుజ్జ
గించి గారాబముననన్ను క్రిందపెట్ట
కుండ పాణాలు నామీద నుంచుకొనుచు

మధురిక

పాపము: ఆనాడు అశ్వమును మాతోటదగ్గరనిలిపి పిలిచినాడు. అదే
ఆఖరుసారి అతనినిచూచుట ఒడిలోనిపువ్వులు బుట్టలో వేసికొని దగ్గర
కు వెళ్ళినాను. ఆ ఆర్ద్రహృదయుని కన్నులలో నీళ్ళుగిట్టున తిరిగినవి.
జయతో అన్నాడోలేదో, అంతలో అశ్వము అది వీరధర్మముకాదని
సకిలించినది. మారుమాటాడకుండ మరలిపోయినాడు.

జయశ్రీ

ఎవరో పిల్చుచున్నట్లున్నారు.

మధురిక

నేను వెళ్ళికనుగొని వచ్చుచున్నాను. : నిష్క్రమించును :

జయశ్రీ

: వీణవాయించును - లేవబోవును. : మధురికా!

మధురిక

: ప్రవేశించి : ఎవరోవచ్చినారు.

జయశ్రీ

నాన్నగారు లేరని చెప్పలేదా?

మధురిక.

చెప్పినాను! మిమ్ములను చూడవలెనను చున్నారు.

జయశ్రీ

ఎవరువారు? ఇప్పుడువీలులేదని చెప్పలేదా?

మధురిక.

ఎవరో విచిత్రపురుషునివలె నున్నారు. నిన్ను చూడవలెనను చున్నాడు-

జయశ్రీ

ఊరుపేరులు తెలియకుండ? పేరేమి?

మధురిక.

అడిగినాను! ఆనంద వ్రాతుడట. త్రివిష్టపదేశవాసియట!

జయశ్రీ

సరే రమ్మను-

: మధురిక నిష్క్రమణము :

: ఆనందవ్రాతుడు ప్రవేశము :

జయశ్రీ

: చూచి : బాలాజీ! : తలవంచుకొని : స్వాగతము!

బాలాజీ

: ససంభ్రముగ : కల్యాణీ; మారువేషములోనున్న నన్నెట్లు గుర్తింపగల్గినావు!

జయశ్రీ

మారువేషముకాదు! మరియొక జన్మదాల్చినను గుర్తుపట్టగలను.

బాలాజీ

: నిట్టూర్చి : జన్మజన్మాంతర సౌహృదములను పురుషవృధలను శేకత్తించు నీవీశాగానమును తిరిగి ఎంతకాలమువకు ఈమేడక్కిందనుండి వినగల్గినాను!

జయశ్రీ

బహుకాల సందర్భము! ఆశ్చర్యమును వజ్రసంకల్పముతో నిర్వహించుచున్న రాక్షగ్దోషీరుసకు అభివందనములు.

బాలాజీ

ధర్మమార్గము బహువిధకంటకశిలానిర్మితము. ఎట్లోధర్మభ్రంశముగాకుండ శ్రీరామదాసముని కృపావీక్షణమువల్ల తరింపగలుచున్నాడును- మహారాష్ట్రదేశమంతయు నేడు స్వాంత్ర్యమహాసమరయజ్ఞవాటిక, దీక్షలోనున్న యువకులు వెరచింతలకు తాపీయరాదు!

జయశ్రీ

సహధర్మిణీలేని యజ్ఞాధికారము!

బాలాజీ

అన్ని అధికారములు భగవాన్ రామముని గురుదేవుల దివ్య కరుణావీక్షణమువల్లనే సిద్ధింపగలవు!

జయశ్రీ

భక్తిభావతరంగిణమైన, వారిమధురగీతికలుకొన్ని విన్నాను. నానెలో అమృతమయ హృదయము తాలుకాడుచున్న దేగాని-కేవల వైరాగ్యశుష్కధర్మనిఘ్నర ... ..

బాలాజీ

జయా! నేనుమాత్రము వేరుగా చెప్పుచున్నానా?

ప్రేమమయుడు మాగురుడు శ్రీరామహాని

నిత్యమై నిరతధికమై సత్యమైన

ప్రేమనవసీతమును పంచిపెట్టుచుండు

పరమపురుషుని ప్రేమించు భక్తలతికి.

జయశ్రీ

కొంతమందికి భాష. తమఅభిప్రాయమును వెలిబుచ్చుటకు తోడ్పడును-

బాలాజీ

జయా! వక్రతదీక్ష ఇంకనుముగియుచులేదు. మీనాన్నగారువీరి?

జయశ్రీ

అమృత్యుబాబో! సమయమునకు జ్ఞాపకముచేసినారు అంతయు మరచిపోయినాను. ఇంకేమైన ఉన్నదా? మిమ్ముల నుచూచిన- దయయుంచివారు వచ్చులోల వెంటనేవెళ్ళిపో..... వద్దు... ఇంకనువారువచ్చుసమయము కాలేదు-

బాలాజీ

నాకువారితో అత్యవసరమైన పనిఉన్నది-

జయశ్రీ

ఎంతనిర్వికారముగా మాట్లాడుచున్నారు! ఇంకేమైన ఉన్నదా? వారికి కనపడిన ఈరోజుతో-

బాలాజీ

నాకు ఏమీభయములేదు- సర్వమునిర్వహింప జననిభవానీయే
గలదు.

జయశ్రీ

పట్టినపట్టుకుమీకు విడుపులేదు- ఆమోగ్! మహావీరుడా! మహా-
రాష్ట్రమునకు వెంటనే నురలిపోయి ప్రాణములు కాపాడుకొనుడు.
దయయించి మానాన్న గారికి కనపడవద్దు-

బాలాజీ

జయా! కార్యార్థి నై వచ్చినాను! ఉత్తచేతులతో తిరిగి
పోవ్వొందువా? మీనాన్న గారిసహాయము-

జయశ్రీ

సహాయమా? అసంభవము. అసంభవము. సహాయముజరుగ
పోవుటకుపైగా ప్రమాదముమూల్యము నిశ్చయముగా జరుగును.

బాలాజీ

కర్తవ్య నిర్వహణములూ ప్రమాదములకేగాదు మృత్యుదేవత
కైనను లక్ష్యములేదు-

జయశ్రీ

ఏమి- ఆకర్తవ్యము! నేనుగూడ పినవచ్చువా?

బాలాజీ

నీకుఇదిసరకే తెలిసియుండును.

భరత భాగ్యవిభాత మాప్రాణనేత
పరమధర్మమూర్తి శివాజి హృభువే ఎటులూ
చిక్కిపోయెను పాదుషా చేతికప్పుడు
మొగలు రాజదర్బారులలో మోసపోయి.

జయశ్రీ

అవును! పాపము.

బాలాజీ

రాంసింగ్ తోపాటు శివాజీపై మీనాన్నగారినిగూడ పాదుషా వారు నియమించినారు, రాంసింగ్ మాట అటుంచుము! మీనాన్నగారు కూడనిపగబూనుచున్నారు. వారిని పార్థింతులకే వచ్చినాను-

జయశ్రీ

: తాళము చెవులు నులుపుచు :

అసంభవము! మఃస్మాటికి అసంభవము! అటు సూర్యుడు ఇటు పొడిచినను- అసంభవము!

బాలాజీ

గత్యంతరములేదా జయా:

జయశ్రీ

జయచేతిలో ఏమున్నది-

: తాళము చెవులు క్రిందకు పడవేయును :

బాలాజీ

అవేమి? జయా:

జయశ్రీ

మీనాన్నగారి తాళముచెవులు: ముద్రిక!

బాలాజీ

అవియే నాచేతిలోనున్న

జయశ్రీ

వీనివల్ల ఏమిలాభము?

బాలాజీ

చాలవరికు కృతకృత్యుల మయినట్లే! ముందుపహారీవాళ్ల బాధ తప్పను-

జయశ్రీ

నాచేతిలోనున్న మీ చేతిలో నున్నట్లే కాని ... కాని ... కాని ఏమియునులేదు- ఇవిగో! తీసికొనుడు- : ఇచ్చును :

బాలాజీ

: పుచ్చుకొని : జయా మీనాన్నగారు చండశాసనుడు. నిన్ను క్షమించునా?

జయశ్రీ

క్షమింపను!

బాలాజీ

: తిరిగి మీవడవైచి : జయా! వద్దు! జయా! నిన్నుమీనాన్నగారు క్షమింపను! నిన్నుతిరిగి ఎవరు రక్షింపగలరు?

జయశ్రీ

: పుచ్చుకొని : అగాధవిషమ సమస్యను కనెది- పరాత్పరా! ప్రీ హృదయము! దుర్బలము! నయామయా! నాకు దారిచూపించు! మహాపీడుడా! ఇవిగో- గైకొనుము! మహారాజును రక్షింపుము- మహారాష్ట్రము నుద్ధరింపుము. భారతభాగధేయమును కాపాడుము! నాజీవితముగూడ ధన్యమగును! సర్వము నిర్మహింప మీకునునాకును ఆగును దేవులే కలరు

: ఇచ్చును :

బాలాజీ

: పుచ్చుకొని : జయా! నీవు ....

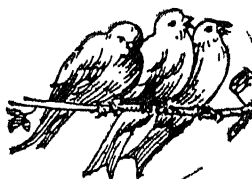
జయశ్రీ

అరుగో- గుమ్మము- చప్పుడు- మహావీరుడా! ఇక ఇక్కడ
ఆగవద్దు! — — ! అరుగో మానాన్న గారు!

బాలాజీ

జయా! — — కృతజ్ఞత! భయములేదు! ఈస్థానములు
నీకై ఎగిరి వ్రాలును.

: తెర :

★ ఆప్టమ రంగము ★

జయపూరు సాధము

శివాజీ

నేతాజీ! - ఒకసారి ఇటువచ్చెదవా?

నేతాజీ

మహారాజా! ఆజ్ఞ!

శివాజీ

అవసరములేదు నేతాజీ! పోయి విశ్రమించు. రాత్రి చాల ప్రొద్దుపోయినది. కాదు- ఆగుము - ఒకసారి ఇటురమ్మ నిన్ను ఒక మాట అడుగవలెను.

నేతాజీ

మహారాజా! అవశ్యము, ఆజ్ఞాపించు.

శివాజీ

నేతాజీ! నీవు ఒక ఉన్నత పర్వత శిఖరాగ్రముమీద ఉన్నావు. ఒక పెద్దపులి అకస్మాత్తుగ ఎదురయినదనుకొనుము. అప్పుడు- ఆశిఖరాగ్రమునుండి క్రిందికి ఉరికిందవా? లేక పెద్దపులి ముఖములో దూరెదవా?

నేతాజీ

ఇటునుయ్యి అటుగొయ్యి- ఏమిచేయవలెను!

శివాజీ

ఏమిచేయవలెను- పోనిమ్ము- ఏమిచేయనద్దు! ఆగు! ఏమియు చేయకపోయిన పెద్దపులి మింగివేయును. కాదు-నేతాజీ! ఈసారి చెప్పు

ము. సుహాసముద్రములో నీపుష్పయాణము చేయుచున్న నావ చిల్లువడి నడనుకొనుము - నానలోకూలబడి కూర్చెనదవా? సముద్రములో ఉరికెదవా? జ్ఞాగత్తుగ ఆలోచించి సమాధానము చెప్పుము.

నేతాజీ

ప్రభూ! అటువంటి సమయములో - ఏమిచేసినను చేయవచ్చును. కాని- ఆలోచన మాత్రము సవికారము.

శివాజీ

నిజమే ఇందు ఆలోచించవలసినదేమున్నది? నేతాజీ! నేను ఎవరినో నీకు తెలుయునా!- గుర్తింపుము.

నేతాజీ

అట్లగుచున్నా రేమి? ప్రభూ! మీరు మరాఠసమ్రాట్టులు.

శివాజీ

కాదు- ఎన్నటికీకాదు- అయిననేను మహారాష్ట్రమును పాలించుచున్నానా? ఈజయపూరు సాధము మహారాష్ట్రరాజధాని కాదు గదా!

నేతాజీ

నిజమే! కాని- మీమ్మితులు వచ్చిపోవుచున్నారు. మీవైద్యులు చికిత్సచేయుచున్నారు. బ్రాహ్మణులకు దానము లిచ్చుచున్నారు

శివాజీ

అయిననేను స్వతంత్రుడనేనా? నేతాజీ; నీవుపొరబడుచున్నావు నేను ఆగ్రావదలి ఒక అడుగునపెట్టగలనా? నేనుమరాఠసమ్రాట్టును గాను. మొగల్ సామ్రాజ్య చక్రవర్తి అలంఘితుడనువాని వైద్యుని

చూడు- అనవరతము ఈసాధముచుట్టు ఎందరు కావలిగాయు
చున్నారో!

నేతాజీ

[ఓభూ! బాలాజీ ఆగా) చేరినాడు.

శివాజీ

ఆవిషయమునాకు తెలియును. కాగితముకలము తీసికొనిరమ్ము

నేతాజీ

చిత్తము. ఇవిగో!

శివాజీ

ఒకలేఖవ్రాయవలెను- శ్రీ శ్రీ శ్రీ మొగల్ సామ్రాజ్యచక్ర
వర్తి శ్రీలలింఘీదు పాదుషావారి దివ్యసముఖమునకు- మిత్రుడు శివా
జీమహారాజు విన్నపము.

జహాపనా! పురందర్ సంధిసూక్తిముల ప్రకారము మేము
దర్బారునకు రానవసరములేదు. కాని- పాదుషావారి సుహృత్తేజనందు
కొని- దర్బారులో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును గోల్పోయినాము. మహాను
భావుడు అక్బర్ చక్రవర్తి. ధర్మచక్రం పాదుషావారి వంశక్రీ
నిమిన్నింపవలెన.

మీసేవకులైన దండనాథులు- మర్కతులు యథాగ్రమును కప్పి
పుచ్చి ముడుచున్న ఆగ్నికండమును ఎండుగడ్డితో కప్పజూచు
చున్నారు. వారిస్వామిభక్తిపరాయణత హాస్యాస్పదము.

తిమరు నలుచున్న, ధర్మయుద్ధములకు, ధనమును సంగ్రహిం
చుటకు జిజియా సుంకమును విధించినారని విన్నాము- చూడునేతాజీ
కావలివాండ్లు కడలుచున్నట్లున్నారు-

నేతాజీ

మహారాజా! సుఖముగ నిద్రించుచున్నారు. సురాపానము, మాతృహృదయమువలె వీరినిజోకొట్టినది.

శివాజీ

సరే! చదువుము- ఏమి వాసినావో!

నేతాజీ

ధర్మయుద్ధముల కొరకు.

శివాజీ

నారాయణము- జిజియా సుంకమును విధించినట్లు విన్నాము- భారతసామాజ్యచక్రివర్తి మొగల్ పాదుషా జై నదిగంటరుల, బాధభిక్షుకుల హైందవకాపాలికాపంగ్వంధ భిక్షుక బ్రహ్మచారుల ఆకలి కూటికిగూడ కక్కుర్తిపడెనని మొగల్ సామ్రాజ్యచరిత్ర చెరిగిపోని ఇనుపఅక్షరములతో వ్రాసిపెట్టును- బైరాగుల భిక్షాపాత్రలో, తుధార్తులగంజిలోచక్రివర్తిపాలుకోరదగునా? పవిత్రమైన శ్రీమద్ ఖురాను జగదీశుని విశ్వవితరయని పేర్కొనుచున్నదే! చేతనైన జిజియా సుంకమును రాజపుత్రవీరుడు శ్రీరాజారామసింహునుండి రాబట్టుడు అనంతరము తమ శ్రేయోభిలాషియైన ఈశివాదగ్గరనుండి రాబట్టుట కప్తముగాదు- తమ ఆజ్ఞలేకనే యీసాధమును వీనుచున్నాదుకు క్షమార్హుడు

విధేయుడు,

శివాజీ మహారాజు.

: ప్రవేశము- బాలాజీ- నీరాజీ :

శివాజీ

సర్వము సంసిద్ధమేగదా?

బాలాజీ

మధ్యాహ్నము బ్రాహ్మణులకుదాసము సల్పిన రెండు పండ్లు
ట్రలు దుర్గద్వారముకడదాచినాము. ఇక ఆలస్యముచేయరాదు.

హీరాజీ

మహారాజ్—మీదుస్తున్నట్టిని ధరించినాను- ఈనాడు నేను
మిక్కిలి అమృష్టవంతుడను—

సోదరా ! హీరాజీ: వస్త్రములతోపాటు నాదురదృష్టమును
ధరింపవద్దు.

హీరాజీ

మీస్వర్ణకంకణము ప్రసాదించుకొన్నాను.

శివాజీ

ఇది ప్రస్తుతము స్వర్ణకంకణము. మరాఠసార్వభౌముని అభిజ్ఞాన
ముద్రిక. కాని- సోదరా! ఇదిక్షణకాలములో మృత్యుదేవి పశయకాల
కరాళ కఠోరప్రణయలాంచనముగ మారిపోగలదు. : అందించును :

హీరాజీ

అద్యతనమహారాష్ట్రచరిత్రలో, మృత్యుదేవి తనకఠోరకరాళ
లాంచనమును విజయలక్ష్మికి అంకితమిచ్చినది.

శివాజీ

జననీ భవానీ యీ క్షణకంకణమును ధరించినప్పై అమృతా
శీసులు వెలయించుగాక!

:నిష్క్రమణము:

: తెర :

నవమ రంగము.

: ఆగ్రానగరము : అరణ్యప్రాంతము. :

బుట్టలకావడిమోయుచు ఒకరంగ పార్శ్వములోనుండి ఇంకొక రంగ పార్శ్వములోనికి పోవుదురు:-

శివాజీ

సహృదయత : మీ ప్రతి దుష్టుటను సమర్థమైనది. నేటినుండియు మహారాష్ట్రమున శివాజీయేగాక రాజనీతిని ఔరంగ జేబుపాదుషాను తలదన్నిన మరాఠకుమారులున్నారని లోకము తెలిసి కొనుగాక.. మీదీక్షకు నాధన్యవాదాలు.

బాలాజీ

మహారాజా! ఈపవిత్రధర్మ నిర్మహణమున మిమ్ములను నిమిత్త మాత్రులుగ జేసిననందులకు జగదీశునకు కృతజ్ఞులము.

నీరాజీ

మహారాజా! లోకమునంతయు కనుమాపుశక్తి అలంఘింప పాదుషావారిది- మిమ్ములను చూచుచున్న మాకనులను మేమే నమ్మ లేకన్నాము- ఆగ్రానగరము! జయపూరుసాధము! పాదుషాచేళినుండి విముక్తి!

శివాజీ

కత్తులబోనులో నిరికి గాసిలుమాకు విముక్తిగల్గె వీ రోత్తమలార! జాగికముహూర్తముకూడదు పాదుషాహి బల్ జత్తులమారి, ఏదొ ప్రతిచేయదలంచుచునుండు, ఎత్తుపై ఎత్తులకటకట్టగల జేమరు పాటొక ఇంతకల్గినా.

బాలాజీ

మహారాజా! పట్టపడుదుమను భయమిక ఎంతమాత్రమును లేదు! ఇంతటి అద్భుతసన్నివేశమును సంఘటించిన జగన్నాటకసూత్ర) ధారి అంతటిరసాభాసమును గల్పించునా?

శివాజీ

నిజమే! మనముగూడ- పురుషకారముకొరవడకుండ ప్రవర్తించవలెనుగదా!

బాలాజీ

అనంతర కర్తవ్య మాజ్ఞాపింపపార్థన.

శివాజీ

కర్తవ్యమా? ఏమున్నది? దారిలో ఎన్నివేషములు వేయవలెనో! రంగపరికరములేవి?

నీరాజీ

క్రిగో భిక్షాపాత్ర! కనుడలువు. పాదుకలు. విభూతి. సువర్ణనాణెములు. కాషాయవస్త్రములు

శివాజీ

సరే! బయలుదేరుదమా!

బాలాజీ

ప్రభూ!

అంబరవీధినుండి అమృతాంశు ప్రసన్నకళావిలాసముల్ బింబితమైరచించె, చికిలీసాగసుల్ యమునాతరంగ భంగంబుల; మోగెచున్నది మొగల్ మొగసాల, ద్వితీయయామ భాగంబున ఘంటనాదము నికర్షణ వాయుతరంగలీనమై-

: తెర :

దశమరంగము

:అరణ్యము - ఆశ్రమపరిసరము:

; జయ - మధురికలు - పురుష వేషాలలో :

మధురిక.

జయా! వింధ్యాసాత్పురాపర్వతపంక్తులుదాటి దక్షిణాపథముజేరి
దుర్గమారణ్యములెన్నియో గడచి వచ్చుచున్నాము- మనగుఱ్ఱములు
అలసిపోయినవి. ఈనది పేగువీ మో! కొండలోయలోని ఆనరోవరమెంత
రమణీయముగనున్నది! అదుగో నాలుగుతోవలుకలియుచోట-ఇదేనా
మనమనుకొనిన కూడలి.

జయశ్రీ

ఎందుచేతనో నాహృదయము ఆశ్రమ పరిసరములకు వచ్చి
నట్లు ప్రశాంతిపహించుచున్నది- మహాముని ఆశ్రమము ఎచ్చట
నున్నదో:

మధురిక

అదుగో ఆటవికులు నృత్తము చేయుచు వచ్చుచున్నారు - వారి
నడిగి తెలిసికొందము

— ఆటవికనృత్తము —

:ఆటవికులు ప్రవేశము:

జయశ్రీ

చూడు! మధురికా! ఈఆటవికహృదయములలో గూఢస్వచ్ఛ
మైన కళాతరంగిణి ఎంతసుందరముగ ప్రవహించుచున్నదో.

మధురిక

నృత్తము మోటుగానున్నదని చెప్పటకు సుందరమనుట, నాగరక పరిభాషకాబోలు-

జయశ్రీ

మధురికా! నాహృదయమునీకు తెలియదా?

అడుగులపొందు, తమ్మటలయాన్నిత తాండవకేళి నారక
చ్చడములవాలా కుచ్చళుల సందుల తళుల బెళ్ళుసాంపు లీ
బెడగులనెల్ల నెట్టులటవీ చరులందరు నేర్చినారలో
అడవులు నాట్యమందిరములయ్యె కళాంతకాలవాలమై.

ఆటపిక్కులారా! మీకుశ్రీ రామదాసస్వామివారి ఆశ్రమమెచ్చట
నున్నదో తెలియనా?

ఆటపిక్కులు

సీత - అల్లదుగో! వాగుమలపులో చెట్లగుంపులో ఉంది.

: రామదాసు పాడుకొనుచు ప్రవేశము :

శ్రీరామా! జయరామా

సీతారామా! జయజయసమర్థ శ్రీరామా॥

జయశ్రీ - మధురిక

భగవాన్ శ్రీసమర్థరామదాస స్వామివారికినమస్కారములు-

రామదాసు

: ఆశ్చర్యముతో: తల్లలారా! ఇట్లేల వచ్చినారు?

జయశ్రీ

మాతండ్రిగారు ఆగ్రాలో రాజోద్యోగి. మేము మహారాష్ట్రలము. మరాఠ్ దేశమునుండి ఆగ్రాకు వెళ్ళుచుండగా మార్గమధ్యమున దొంగలుకొట్టినారు. అగందర గోళములో ఏమిజరిగినది చెప్పుటకు మాకే తెలియదు — రాత్రిసమయము — మేము తప్పించుకొని ఈవేషములు

రామదాసు

చిరుతప్రాయము మీ మొగము చెప్పక చెప్పచున్నది! ఏల ఈ ఘోరాటవిలో ఒంటరిగా వచ్చుచున్నారు.

జయశ్రీ

మహాభాగా! క్షమింపసార్థన! : పురుషవేషము తీసివైచి : నిజరూపమును మరుగవరుష వుసిన ద్విన్నది.

రామదాసు.

అయ్యో! పాపముమీనాన్నగారు!

జయశ్రీ

మానాన్నగారు ఆగ్రాచేరినాగోలేదో! తమపూజ్యనామధేయమును చాలసారులు విన్నాము- ఆశ్రమములో ఆశ్రయము లభింప గలదని వచ్చినాము-

రామదాసు

తల్లూరా! మాఆశ్రమములోనుండుటకెట్టి అభ్యంతరమును వేదు! మావృద్ధగౌతమి. మీకుతోడుగా నుండును- మీతండ్రిగారు నిరసాయముగా ఆగ్రాచేరిన సంగతి తెలిసిన వెంటనే- మీకు తగిన

రక్షణనిచ్చి ఆగ్రాకు పంపెదను. అంతవరకు- ఆశ్రమోచితమైన జీవితమును మాతోగడుపవచ్చును.

జయశ్రీ

కృతార్థులము-! చిరతరానేక జన్మసంచిత పుణ్యఫలముచే తమ ఆశ్రమములో తమ ఆశీస్సులతో-భగవద్ ధ్యానముచేయు 'సదవకాశములభించినది- ఇక మాపాపము లన్నియు పటాపంచలైపోవును.

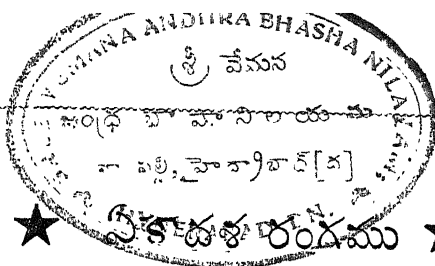
రామదాసు

తల్లీ! నీభక్తిభావమునకు సంతోషము. పూపవయస్సులోనే దేవదేవునిపై మనస్సు మరలించిన కర్మబంధమునుండి త్వరలోవిముక్తి గల్గును- తల్లీ నీఆశయము త్వరలో సిద్ధించును.

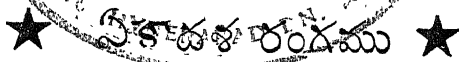
: రామదాసు, మధురిక, జయ నిష్క్రమణము :

: తెర :

ఏకాదశరంగము

: పర్యాగ ప్రాంతము. అరణ్యము :

శివాజీ

తండ్రీ- నడువలేకున్నావా?

శంభాజీ

పితాజీ నడువగలను-

శివాజీ

నాయనా! దగ్గరకు వచ్చినాము!- ఆకనపడు గోవురములు ప్రయాగ వేకాబోలు.

శంభాజీ

పితాజీ! నడువగలను!-

శివాజీ

కుమారా! ఆగు, జనసమూహమువలె కనిపించుచున్నది.
: పరికించి :- ఎట్లయినను మనమింపొదలమాటున దాగి చూడవచ్చును.

: ప్రవేశము సాధనాహులు :

సార్థవాహుడు (౧)

బావా! నీకుకూడా ఈకాలిశని ఎందుకు? బోలెడుడబ్బుమూల్గు చున్నదికదా! టింగు రంగామని పంచకల్యాణి గుట్టమునుకొని టక్ టిక్ మని పోకపోయేవాడినా నాకే నీడబ్బుడన్న

సా (౨)

అగ్రానగరములో బందీకృతుడైన శివాజీ తప్పించుకొని పారిపో యినాడట!

సార్థవాహుడు (౧)

తాడిచెట్టు ఎందుకు ఎక్కినావు, అని అడిగిన దూడగడ్డికని సమాధానము చెప్పినాడట నీవంటివాడు!

సా (౨)

గొప్పగా ఉన్నది నీ తెలివి! అశ్వనర్తకులెవ్వరు అశ్వములను ఆమ్మరాదని రక్షకభటాధికారి భూలతఖాన్ కఠోరశాసనము వినలేదా?

సా (౩)

అశ్వము దొరకినంతమాత్రమున శివాజీకి లాభమేమి?

సా (౪)

శివాజీకి అశ్వములభించిన అభివాహనునిపై ఆకాశమార్గమున అంతర్ధానముకాడా?

సా (౧)

గుడిమింగేవారాకడు! గుడిలోని లింగమును మింగేవారింకొకడు! అసలు శివాజీ పాదుషాచేతికి ఎట్లుచిక్కినాడు?

సా (౨)

పురంధరుసంధికిముందు పాదుషా సైన్యము లోయలో చిక్కుకొనిపోయినది అప్పటికే మహారాష్ట్రలు అలసిపోయినారు. జగజెట్టివంటి సేనాపతి బాజీ పోయినాడు- అందుచే సంధికుదరినది. తరువాత! రాంసింగ్ జయసింగ్- శతాధికోపాయలచే శివాజీని దర్బారుకు పంపించినారు. అక్కడ చివరకు చిక్కుకొన్నాడు.

సా (౩)

తిరిగిఎట్లు తప్పించుకొనినాడు?

సా (౪)

అది చాలాచిత్రముగానున్నది.

శివాజీ

కుమారా, భయములేదు- మనపున్నెము పండివచ్చినది. ఈసా
గ్ధవాహములో మహారాష్ట్రులుకూడ ఉన్నారు.

మహాభాగులారా: నమస్కారము!

సా (౪)

(4) నమస్తమంగళావాప్తిరస్తు! అలికంబున అక్షిణిడాచిన
అదిభిక్షువువలె పౌత్యక్షమైన మహానుభావుడవు నీవెవ్వరవు.

శివాజీ

మహాశయలారా! మేముబాటసారులము.

సా (౧)

(1) నీటికుండలయిన లేదా? ఎచ్చటనుండి వచ్చుచున్నారు.
ఇట్లుబంటరిగా అరణ్యములో సంచరించుట ఎంతసాహసము!

శివాజీ

సాహసమునకు తగినపరాభవమైనది. మార్గశుద్ధమున దొంగ
లకు చికి-నాము! నీటికుండయైనయుండుటకు వీలులేకుండ చేసినారు
ఈకమారునితో విధివిపరిపాకమున-

సా (౪)

మహాభాగా! కష్టములు ఎల్లకాలము నిలిచియుండవు.

శివాజీ

సత్యసంకల్పులగు తమబోటి బ్రాహ్మణపుంగవులవాక్యములు
వ్యర్థములగునా?

సా (౧)

మీవాగ్నివ్యాసము చూడమహారాష్ట్రులవలె కన్పించుచున్నారు!

శివాజీ

మహారాష్ట్రులలో దేశభిమానముపెచ్చు; నన్ను నేను కాపాడు కోలేనిస్థితిలో

సా (౩)

మహాశయా! ఏమట్లు సందేహించుచున్నారు.

శివాజీ

ఈమూరుని తమలో మహారాష్ట్రమునకు తీసికొనిపొందుమీమేలు...

సా (౨)

మహాభాగా! మీమనోగఢమును గ్రహించితిని- ఈమూరురత్నము నాయొద్దనుండగలదు-

శివాజీ

నాయనా! ఈమహాపురుషుడే నీకు తల్లియు తండ్రియు దైవము వీరితోపామ్ము! గ్రహించితివా?

సా (౨)

మీకుమూరునికి వచ్చిన భయమేమియులేదు. మహారాజు బిడ్డలాగున చూచెదను.

శివాజీ

కృతార్థుడను- మీరువచ్చుచున్న మార్గము ఎచ్చటకుపోవును-

సా (౧)

ఆకాశపదుచున్న దే ప్రయాగ-

శివాజీ

శలవు- : సార్థవాహులు నిష్క్రమించెదరు : : రెండవ తెరపడును :

శివాజీ

: ప్రవేశించి : ఓహూ! ఈగుఱ్ఱములు బాగులుతీర్చి ఎంత
బాగున్నవి- ఓయీ! వణిగ్వరా!

వర్తకుడు

: ప్రవేశించి : సలాము!

శివాజీ

సలాము! మాకొక గుఱ్ఱము కావలెను.

వర్తకుడు

ఫరీద్ జీ! అశ్వములను ఎవ్వరికిఅమ్మరాదని పాదుషా హుక్మమ్.
శివాజీ పర రీతియినాడట.

శివాజీ

అమ్ముటకేమి? మేముపోయిపాదుషాతో పిర్యాదు చేయముగదా!

వర్తకుడు

ఏమిచ్చెదరు?

శివాజీ

ఖరీదునకేమి? ఇదిగో : సువర్ణనాణెములు చేతిలోపోయును :

వర్తకుడు

ఒక గుఱ్ఱమునకిన్ని సువర్ణనాణెములా? : పరికించిచూచి :
అమ్మయ్య బాబో శివాజీముద్ర!

శివాజీ

: వర్తకుని గొంతుపట్టి కత్తిదూసి రంగపార్శ్వములొనికి గొంపో
వును. తిరిగిప్రవేశించి : అశ్వము లభించినదికాని అయ్యో! ఎంత
దారుణకృత్యమున కొడిగట్టితిని. నిర్దోషినిహత్య! జననీ భవానీ

రాజధర్మము దారుణవ్రతము; సకల

పాప భూయిష్ఠము; సరక పంకిలమ్ము;

ఓజగన్మాత! రాజధర్మోపహతుడు-

ఈ వణిజుని ఆత్మకుశాంతి నివ్వవమ్మ!

: తెర :

ద్వాదశరంగము

: సన్యాసివేషముతో ప్రవేశించి :

శివాజీ

అచే కాశీనగరమ్మ! గంగ అదిగో! అంభోరుహశ్రీకరుం
దుదయాద్దుండు మరీచిరక్తరుచిరాన్యుండయ్యె పాగ్లేఖపై
అచే విశ్వేశ్వరుగోపురప్రకర ముద్యత్కాంతిలక్ నీలనీ
రదశోభామకుష్మాగ్రమై గగన పర్యంతంబు దీపించెడిన్!

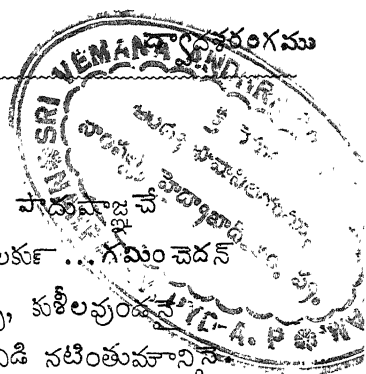
• పరికించి:

అ ధతమస్సులోబడి ప్రయాణమొనర్చి అరణ్యముల్ దయా
సింధు భవానిమాత కృపచేతగమించితి పాదుపాదలు
సంధము నాల్గమూలలను కన్నులువిప్పకు కాయుచుండ దో
ర్గంధులు రాజ్యరక్షణ దురంధులందరి మధ్యనుండియే

ఏమీ! పాదుపా చాతుర్యము! ఎన్నివలలు-ఎన్నిఉచ్చు
లతో పన్నినాడు!! బోనులో ఒకసారిపడిన ఎలుక తిరిగి బోనులో
బడుట అసంభవమని ఎరుగడు కాబోలా!

ఎట్లావిశ్వేశ్వరుని సాన్నిధ్యము చేరగల్గితిని. దూరప్రయాణ
భారముచే ఈ అశ్వముకూడ అలసిపోయినది. ఏమీ! గంగానదిలో
ఒక్కనాపయ్యెను కడలుటలేదే! తెరచాపలు మాత్రమెత్తియుండిరి.
ఓహో! ఆలంఘ్యురపాదుపా! యీ తృతీయరంగమును భారతపుత్రులు
చాణుక్యులవారి కాలమునుండి ఉగ్రులతో నేర్చుకొనుచున్నారు

: పడికింది, : కాని

గంగనుదాటి ఎట్లవలి గట్టునుచేరుదు? పాదున్నాజ్ఞచే
లంగరు లెత్తినారలు కళాసులు నావలకు... గమించెదన్
భంగము కల్గుకుండ పలుపాత్రలదాల్చి, కుశీలపుండ్ర
రంగముమారె, కాపున తురంగమువీడి నటించుమానిన

అశ్వరాజమా!

నీకుమిక్కిలి శ్రమిచ్చితిని. కృతజ్ఞుడను! శివా, చిత్రరూపములో
సదా అశ్వవాహనుడై వెలయగలడు. ఈ గంగా శాద్వలభూముల
పచ్చికమేసి, సేదదీర్చుకొనుము.

ఆవధాని

: ప్రవేశించి) మహాత్మా! నమస్కారము. :

శివాజీ

: ఒంటిపోగు జందెమునుచూచి : శీఘ్రమే వివాహప్రార్థన

ఆవధాని

ఈపేద బ్రాహ్మణునకు పిల్లనిచ్చు వారెవరు? ఆమోఘ వచస్కు-
లగు తమ ఆశీర్వాచనమువిన్న పరమానందముతో మా ముసలితల్లిము
రిసిపోవును. పేదవాని ఆతిథ్యమని నిరసింపకున్న నేడుతామఃమాయింట
భిక్షావందనములు గైకొన ప్రార్థన.

శివాజీ

నాయనా! మీ యిల్లు... ఎక్కడ?

ఆవధాని

ఈ మహానగరమున మాబోంట్లకు వసతిగృహములు ఎక్కడ
లభించును? ఊరులో ఒకమారుమూల పేదవిప్రులవాడలో మాయిల్లు.

శివాజీ

వత్సా! విచారించకము! నీ వేదరికముకీఘ్రమే పటాపంచలై పోవును.

అవధాని

కృతార్థుడను. దయచేయుడు

: నిష్క్రమించెదరు:

: ప్రవేశము :

: సోమయాజిసీతీతులు :

సోమయాజి

“దాడీవాలా ఫకడో ఫకడో” అని నన్ను పట్టుకొన్నాడు. మొట్టో మొట్టో అనిగోలపెట్టినను విన్నారా! వినలేదు! పురపాలకుని దగ్గరకు రమ్మన్నారు. ఏమిపుట్టుమునిగినది? నన్ను పట్టించినారేమి మీయిల్లు బంగారముగాను అని అడిగినాను- “ ఇంకేముంది గంగానది అంటుకున్నది” అని ఇటు అటు గబగబా పరుగెత్తుట మొదలుపెట్టినాడు. శివాజీ పరారీ హోగయా’ అన్నాడు ఒకడు-ఓరి దౌర్భాగ్యులారా! చివరకు శివాజీ తప్పించుకొన్నాడన్నమాట. నేను అనుకొనుచునే ఉన్నాను. అనుకొనుచు పురపాలకుని దగ్గరకు పోయినాను. నేనుచచ్చి నీకడుపున పుట్టనూ! నద్ బ్రాహ్మణుండను నన్ను వదలిపెట్టండి’ అని చెప్పినాను నామాట వినలేదు! సరిగదా! ఆధికారమదంబు గుడ్లెట్టి జేయంగా పండ్లను పటపటంగొరికి ‘నీవే శివాజీని, నిజముచెప్పు! ఈ మాత్రము గ్రహింపలేనా! పాతిక సంవత్సరాల ఉద్యోగానుభవము. ఈ పప్పురాదగ్గర ఉడకదు! తప్పించుకొన్న కొండలకను తిరిగిబోనులొ

పడునట్లుచూడమని ఆ పాదుషావారిహుకుం # అని గాండ్రించి గోండ్రించి నాడు. నేనంత “ఓరీ! చవలకరావీ! నేనే శివాజీనైన శీతలకాయ, సప్తసముద్రంబులకును అవ్వలిగట్టుపై - మారీచునితలకాయ శ్రీరాముండు గొట్టినట్లు గొట్టకపోదునా! అని మనస్సులో అనుకొని: పైకి, “మహాప్రభూ! ఖాన్ సాహేబ్ చంద్రమా! నేను బ్రాహ్మణుడను - నీకు పుణ్యముండును - దయయుంచి నన్ను వదలిపెట్టుము” అని ప్రార్థించినాను - అప్పుడు - వెంటనే - కొండముచ్చు మొగముజేసికొని - “ఆయిన ఈగడ్డము మీసాలుఎందుకువెంచినారు” పటాటోపముతో చివాలునలేచి - మీదకురికినాడు - నేనుతప్పించుకొని ” సాహేబు గారూ! తొందరపడకండి! గడ్డంబును మీసలును బెంచుటకుంగారణంబు మదీయభార్యచిరంజీవిని సాభాగ్యవతి గర్భవతిఅని చెప్పకతప్పినదిగాదు. ఇంకేమున్నది - విక విక నవ్వుకు విడుచుకుపడ్డారు - అప్పట్టునన్ - నాకు వీరావేశంబువచ్చినది - కాని - ఇది సమయంబుగాదని - తప్పించుకొని వెక్కిరించమను - శాస్త్రుచనంబుండలంచుకొని నవ్వు నాలుగువిధాలచేటు - అనిమనస్సులో అనుసంధానంబు జేసికొని పైకి “నా నయలారా! నవ్వండి - నవ్వు-నలబదివిధాల మంచిది. కంతనాళాలకు మంచికసరత్తు, అదియునుగాక ‘ఆనందవార్ధిని అందరిఢెందాల వ్యాపింపజేసెడి అంటువ్యాధి’ అని మహాకవి అన్నాడు. అనిగంభీరోపన్యాసమును గాగభట్టువలె చేసినాను. అప్పటికి తలతిరిగి నన్ను వదలి వెళ్ళినారు.

దీక్షితులు

ఊహకొనండి! అరుగో - టోపిలవాళ్ళు!

సోమయాజులు

ఎవరికి తెలియదు! రంగు రంగుటోపీలతో ఇంద్రధనుస్సువలె అప్పుడప్పుడు ప్రత్యక్షమగుచుందుగు. కాని- ఎల్లప్పుడు వానవెలిసిన తర్వాత తుపాను చల్లారినతర్వాత కనపడెదరు.

అసలు సమయంబున కంతర్థానంబే!- వీరికి శివాజీ దొరుకునా?

దీక్షితులు

ఎక్కడి ఆగ్రా! ఎక్కడి మహారాష్ట్రము! మిఠాయి బుట్టలలో తప్పించుకొనినంతమాత్రమున ఏమైనది?

సోమయాజి

ఏ దౌర్భాగ్యుడు చెప్పినాడు! మిఠాయిబుట్టలలో పోయినాడని. పోవుచుండగా పారావాళ్ళు ఏమిచేయుచున్నారు? లొల్లాయి బుల్లాయి మాటలంజెప్పట వలనం బ్రయోజనంబేమి? అసలురహస్యంబు నాకు తెలియును.

దీక్షితులు

ఏమీ అమాంతము మాయమైపోయినాడా? ఎంతమంది వెదకు చున్నారు! ఎంతహంగామాచేయుచున్నారు.

సోమయాజి

వీరిపౌరుషము- జబర్దస్తీ! మనబోటివాళ్ళమీదనే! పాదుషా వారి వజీరు- ఏమన్నాడో తెలుసునా? “ ఓఅలంఘీరు చక్రవర్తి! మహాప్రభూ! మేమందరము చూచుచునేయున్నాము- చూచుచుండ గనే అమాంతముగ అంతర్థానమై పోయినాడు- పైలోకముల పైకెగిరి మాయమైపోయినాడో కిందిలోకములో పోయినాడో కాని ఈభూ లోకములో లేడని నిక్కచ్చిగా చెప్పగలనని నొక్కివక్కాణించినాడు.

దీక్షితులు

ఎవరికైనను ఇట్టిమాటలు చెప్పవచ్చును- పాదుషావారికి మాత్రముగాదు-

సోమయాజులు

అసలు రహస్యంబు నాకు తెలియును. చెప్పెదను సావధానంబుగా నాకర్ణింపుము!

దీక్షితులు

అహ! ఏకాకి! నిరాయుధుడయిన ఒకవ్యక్తి కోసము మొగల్ సామ్రాజ్యమున కంతయు ఇంతటి భయభాంతియా! శివాజీ రాజా! సెబాస్! వీరుడా! నీవేరు కొమ్ములు తిరిగిన మొసగాడు భటు లందరకు, సింహాస్వపై పోయినది! భారతద్వీపకల్పమంతయు, సర్దారు దండనాధులతో పురపాలురతో. చివరకు భారతసామ్రాజ్య పాదుషాతో నీడనికిపట్టులు తెలియక గజగజలాడి పోవుచున్నది.

సోమ

ఏమయ్యా! ఎవరితో మాట్లాడుచున్నావు? శివాజీ నీయెదుట నిల్చునియున్నట్లు స్తోత్రముచేయుచున్నావే! ఇక్కడెక్కడున్నాడు? అసలు రహస్యంబు నాకు తెలియును. చెప్పెదను సావధానంబుగా నాకర్ణింపుము.

శ్రీ శివాజీ సమర్థరామదాసువారి శిష్యుండు. రాముండనిన సాక్షాత్తు శ్రీ మహావిష్ణువు అవతార తారంబు. భక్తుడైన శ్రీ శివాజీ పార్థివగ దాసానుదాసుండను భక్తజనవత్సలుండునునైన శ్రీమన్నారాయణ మూర్తి అనుగ్రహించి తన గరుడవాహనంబున బ్రసాదించెను. అంత గరుడాత్మకు, శివాజీ బంధింపబడిన జయపూరుసాధనంబున సూక్ష్మ రూపంబున వ్రాలి, నిజరూపంబు ధరించి, ఒకరెక్కపై చిరంజీవి

శంభాజీని ఎక్కించుకొని, రివ్వన అంతరక్షమార్గమున కెగరి ౧౧ ఘడియలు ౨౨ విఘడియలు ౪౪ విస్తల ౫౬ విలిస్తలకు సరియైన సింహల గ్నంబున సింహగడంబునందించెను- శ్రీ మద్రమారమణ గోవిందాహార!

దీక్షి

బాగున్నది: ఇక్కడ మీపురాణకాలక్షేపము! మధ్యాహ్నమునుండి ఏదోగుట్టము గంగాతీరమున మేయుచున్నదట. ఎంతవ్రయత్నించినను గుట్టమెవరిదో తెలియుటలేదు- అందుచేత! కొండదీసి- శివాజీయే ఆగుట్టమెక్కివచ్చి, కాశీలో ప్రవేశించినాడేమోనని అనుమానించుచున్నారు- సాయంకాలము పునర్ద్వారములన్నియుమూసి, రాత్రిపట్టు మంతయు పరిశోధించెదరట-

సోమ

ఓహో! అబ్బలనా! ఏమిపరవాలేదు! ఇప్పుడు తెలిసినది. సరే! శివాజీ భవానీభక్తుడు కదండీ! ఒక్కసారి విశ్వేశ్వరుని ఆలయములోనికి వెళ్ళి అమ్మవారిని ప్రార్థించియుండును. ఆదెబ్బతో అమ్మవారు నందీశ్వరుని అనుగ్రహించినది- వెంటనే- శివాజీ- నందీశ్వరుని అధిష్టించి, ఆకాశమార్గాన జైపరమేశ్వరాయని ౮ ఘడియల ౩౨ విస్తల ౫౪ విలిస్తలకుసరియైన వృషభలగ్నంబున రాజగడంబుచేరెను. శ్రీమద్రమారమణ . . . . .

దీక్షి

పుక్కిట పురాణములు చెప్పకండి! పాపము! శివాజీ కాశీలోనే ఉన్నట్లయిన— మిడుతంభోట్లువలె చిక్కిపోయినాడన్నమాట!

సోమ

అట్లెన్నటికినీ కాజాలదు! ఏమనుకొన్నావో

“ కప్పించి యెగసిన కుండలంబులకాంతి

గగనభాగంబెల్ల గప్పికొనగ ”

శివాజీ ,, వనధిలంఘించు ఆంజనేయుని విధాన
గంగలంఘించి అవ్వలిగట్టుచేరు ”

శ్రీమద్రీమారమణ గోవిందాహరి.

దీక్షి

పిచ్చిమాటలు చెప్పకు! గంగలంఘించునప్పుడు అందరూ
చూడరా! రక్షకభటులకు దొరికిపోడా?

సోమ

అట్లయిన గవ్వచిప్పగా మత్స్యవతారంబుదాల్చిన మహావిష్ణువు
వలె గంగలో ఈదుకొనిపోవును. అంతేకాని ఈమహాభక్తుడు- మహా
పురుషులంగవుండు- ఈమహానుభావుండు- ఈ వెర్రి వెంగళెప్పలకు
దొరుకునా?

భజగోవిందం భజగోవిందం భజమూఢమతే!

: ఇద్దరు నిష్క్రమించెదరు :

: శివాజీ, అవధాని! ప్రవేశము :

శివాజీ

అబ్బాయీ! మీఅమ్మగారు సాక్షాత్తు నాపాలిటి అన్నపూర్ణ.
మాతృహృదయము అన్యయప్రేమనిధానము- తల్లిబుణమును ఎవరు
తీర్చుకొనగలరు?

నీకు త్వరలో మంచిధనయోగమున్నది- అప్పుడు- పెండ్లిచేసి
కొని- మీతల్లిని సుఖపెట్టుము! నీసచ్చట కూర్చుండుము- నేనిదే

గంగానదిలో సాయంసంధ్యవార్షివచ్చేదను- నాకక్షపాల! విభూతిఅన్ని
యుసంచిలోనున్నవి! జాగ్రత్త!

అవధాని

చిత్తము!

: నిష్క్రమించును :

: తెరలో కలకలము :

శివాజీ

ఏమా కలకలము! రాజభటులా! పాపమీ బ్రాహ్మణకుమా
రుడు! - సంచినిండ సువర్ణ నాణెములు నున్నవిగాదా! - విప్లవమారా!
శైలవు-

: తెరలో కలకలము :

తల్లీ భవానీ!

బంధమునుండి నేబయలువడ్డ క్షణంబుననుండి సర్వది
గృంథమొనర్చినాడు, ననుపట్టులేలంపున పాదూపాహి; దు
స్సంధులు గూఢచారులు, నిశాచరులైరి పురంబులన్ జగ
ద్బంధపుడస్తమించె పురపాలుడు మూసెకవాట మార్గముల్

తల్లీ గంగాభవానీ!

: తెర :

★ త్రయోదశ రంగము. ★

ఆశ్రమ పూజామండపము.

: ప్రవేశము :

జయశ్రీ - బాలాజీ

జయశ్రీ

లలితల లావితానములు లాస్యము సల్పెడి, సంజకంపుకొంగి
జలుగులు జాలువారె సరిసీహృదయంబున బింబితంబులై
జిలిచిలి కూకహూరవళి చిందుచుకోమల కంఠమెత్తిమేల్
కొలుపులుపాడెడికొ కొదమకోకిల బాలరసాలశాఖై.

తొలియుపస్సులలోకనులువిప్పి మకరంద

సారభమీను మందారవిరుల

ప్రత్యూష పవన తరంగమాలాఢోలి

కలనూగు ననమాలికాసుమముల

అక్షణ కాంతులలోన చిరునవ్వువిరజల్లు

సుందర తరుణారవిందములను

శైలవారెడువేళ తల్లిగారాబాల

పొత్తిళ్ళమేలొక్కన్న పొగడపూల

తేటికన్నముందరపోయి తెచ్చినాను

పొద్దుపొడువకమునుపు నీపూజకొరక;

చిన్నినన్నెల చిన్నారి కన్నెవిరులు;

ఆదరింతువులేదో దేవాదిదేవ!

కర్పూరహారతు లర్పింప లేకుంటి
అందుకొనుము పుష్పహారములను
పన్నీటి జల్లుల పాద్యమీయగలేను
స్వీకరింపు మరంద బిందువులను
అగరుధూపంబుల అర్పింపజాలను
సంతసిల్లుము పుష్పసౌరభముల
చందన గంధమ్ము సమకూర్పలేనిక
గృహియింపు పుష్పవనాగములను
పచ్చికస్తూరి పులుగుజవ్వాజిలేదు
ఆదరింపుము నాహృదయార్పణమ్ము!
ఉడుతభక్తిని ఏమిత్తు ఉడుగరలను
అంజలిఘటించునీకిదే ఆదిదేవ!

: బాలాజీని క్రిగంటజూచి : స్వాగతము!

బాలాజీ

దోసిట మల్లెమొగ్గల నథోముఖవై విరజలు ఓక్కలో
పాసిని! తమ్మికెంపుల నివాళుల నిచ్చు భారత్ కటాక్ష వి
న్యాసము దేవదేవు వదనంబున నిల్పిమరల్పు నీనిది
ధ్యాసను, నల్లకల్వ పువ్రలాడెడి చూమ్మలతోరణమ్ముగన్.

జయశ్రీ

ఎప్పుడురాక?

బాలాజీ

ఎన్నడో నామనఃఫలకమందు చిత్రించుకొన్న స్రాతిమ, కలలో
గాంచుచున్న విగ్రహము, తీరుతలుపులు కంపశించు శృంగారమూర్తి,

తలవని తలంపుగ నేడిచ్చట ప్రత్యక్షమగుట నాకన్నులను నేనే నమ్మ లేకున్నాను!

ఏఅతిలోక సుందరి హృదీశ్వరియై రసభావపీచికా
మ్నాయము జాలువార చిరునవ్వులు చిందెడి పక్షుపాళి, స్వ
ర్గీయకళావిలాస మొలికించి. నటించి, అదృశ్యమయ్యెనో
ఆలమృత స్వయాపిణియె ఆశ్రమమందున పూజసల్పునా?

మొట్టమొదట వనలక్ష్మిమూర్తిభవించి శ్రీభగవానుల ఆశ్రమ
కుటీరముల పూజార్చన విధులొనర్చుచున్నదా అనిఅనుకొన్నానుకాని
నిటుతిరుగునప్పటికి మాజయయే అనిగుర్తించినాను-

జయశ్రీ

పోనీ! ఇప్పటికైనను అనుగ్రహము కలిగిగుర్తింపగల్గినారు!

బాలాజీ

చీనిచీనాంబర చిత్రవిలాసము
లనువీడి నారచీరనుధరించి
సంపూర్ణి పరిమళ సహవాసమునువీడి
వేలిన కరులేక వేణిజేసి
సంజకాంతుల మరుసంజ లీను స్ఫటిక
హారాలు చిక్కలు వారిపెనగ
ఘనసార చందన కలపమ్ములు తొలంగి
తొట్రిలు మొయితీవ తూగియాడ
రత్న నూపురకంకణరాసమెడలి
ప్రకృతి యెల్లనురసమయత్నముచుజేసెద
దేవదేవు పూజించు నీదివ్యమూర్తి
ఆశ్రమమునందు నాకు ప్రత్యక్షమయ్యె.

నాకేమియుపాలుపోవుటలేదు. నీవిచ్చటనుండుట ఎట్లుతటస్థించినది?

జయశ్రీ

అడుగుటమరచినాను: ఎక్కడనుండి మీరాక?

బాలాజీ

ఆగ్రానుండి.

జయశ్రీ

మానాన్న గారు కుశలమేనా?

బాలాజీ

ఎంతప్రశాంసముగా అడుగుచున్నావు? ఔమమే! కానీ - ఆవిషమ పరిస్థితిలో - అసలునీవిట్టిచటికి ఎట్లువచ్చినావు?

జయశ్రీ

ఏమున్నది! మానాన్న గారు క్షమించరు! ఇక శ్రహములోనుండుట అగ్నిమధ్యమున నుండుట - మామధురిక నేను పురుష వేషములతో గురుదేవుల సాన్నిధ్యమును చేరకల్గినాము - మానాన్న గారిని తరువాత కలుసుకొన్నారా?

బాలాజీ

ఒకరాత్రి, నేను తానాజీ కలుసుకొన్నాము

జయశ్రీ

అమ్మో! ఏమైనది?

బాలాజీ

ఏమిలేదు! జయా! నన్నుక్షమింపుము! సీహృదయము నేను అగ్రము చేసికొనకకాదు; మీతండ్రిగారివల్ల అంతయు తెలిసికొన్నాను దీనికంతయు వారు నన్ను నిష్ఠురముగా నిందించినందుకు విచారించుట లేదు. కాని- నిన్ను పడరానికష్టముల పాలుచేసినందుకు విచారించుచున్నాను! జయానన్ను క్షమింపుము.

జయశ్రీ

నేనేమియు కష్టపడలేదు, పూజ్యపాదులు గురుదేవులుకన్న తండ్రి కన్న మిన్నగా ప్రేమించుచున్నారు.

: రామముని ప్రవేశము :

బాలాజీ

భగవాన్ గురుదేవుల పాదారవిందములకు శిష్యుడు బాలాజీ నమస్కారములు!

రామదాసు

ఓ మరామ్! కళ్యాణమస్తు! నాయనా! ఎన్నాళ్లకు తిరిగి నిన్ను చూడకల్గినాను? శివా ఔమమేగదా?

బాలాజీ

మహారాజు సురక్షితముగా రాజగడము చేరకల్గినాడు. మేము ఆగ్రానుండి బయలుదేరి మధురలోవిడి స్రయాగలోకలిసికొని కాశీ ముందరపడినాము! కాశీలో - చిక్కిపోయినారనుకొన్నాము! కాని- గంగలో ఈది అవతలిగట్టుచేరి తప్పించుకొన్నారు. గురుదేవుల అనుగ్రహము! ఛనానీకృప!

రామదాసు

రామ్ రామ్! సంశోషము...

బాలాజీ

ఈశుభవార్తమానము విన్నవించి, గురుదేవుల ఖోజ్కాని రమ్మని నన్ను పంపినారు-

రామదాసు

నాయనా! నీవుఆగ్రా వెళ్ళినావుగదా! నేను భారతికి మాజయశ్రీ విషయమై ఒకలేఖవ్రాసినాను. జయతండ్రి- తల్లి- మీనాన్నగారి పేరేను?

జయశ్రీ

గురు దేవా! వాగైనుంగనిదేమియు లేదు-

రామదాసు

నాయనా! నీ కెట్లు తెలియును! మరచిపోయినాను. నీవు
అగ్రాలో చాలకాలమున్నావుగదా! ... ఏమి అరిషయము చెప్పు.

బాలాజీ

అగ్రా సేనాశిఖాగారములో నాకు స్థానములభించుటకు జయ
తగడిగారు భానోబ్ గారేకారకులు - అపరిచయముతో- తరచు
వారింటికి వెళ్లుచుండువాడను

రామదాసు

వారుకుశలమేగదా? దొంగలవలన ఏప్రమాదము లేకుండ
అగ్రాచేరినారా?

బాలాజీ

:-జయవంకజూచి తెల్లబోయి :

లే ... దు ... కు ... శ ... ల

రామదాసు

ఏమట్లునందేహించుచున్నావు? నీవెప్పుడువారిని కలుసుకొన్నావు?
ఏమన్నారు?

బాలాజీ

వారుచాల ప్రభుభక్తి పరాయణులు- మహారాజును, గురు
దేవులను నన్నుమాపించిగారు.

రామదాసు

అదేమి నాయనా! అట్లెందుకు జరుగును?

బాలాజీ

శిక్షణానంతరము నేనుమహారాష్ట్రమునకు వచ్చుచుండగా-
నాకుపాదుషాఖొలువులో ఉద్యోగమిప్పించెదమనియు- జయశ్రీ నొక

కంట నన్ను మరియొకకంట జూచుకొందుననియు చెప్పి- గురుదేవులను
మూపించి నన్ను బంధింపజూచినారు.

రామదాసు

నీవేమి చెప్పినావు?

బాలాజీ

మొదటిదానికి నేను సమ్మతించలేదు. తరువాత రెండవదానికివారు
సమ్మతించలేదు! మూడవదానికి నాకత్తి సమ్మతించలేదు!

రామదాసు

బాగున్నది! తరువాత!

బాలాజీ

తరువాత! మహారాజు ఆగ్రాలో చిక్కుకొనినాడు! పహారీపై
భానోజీని పాదుషా నియమించినాడు! అప్పడు జయశ్రీని కలిసి
కొన్నాను. జయ- తండ్రిగారి ముద్రికను ఇచ్చి, మహారాజు విముక్తికి
ఎంతో తోడుపడినది-

రామదాసు

తల్లీ! జయ! అమ్మా! నాధన్య వాదాలు-

బాలాజీ

భానోజీ చండశాసనుడు - జయనుక్షమించరని, నేను తానాజీ
మధురనుండి తిరిగి ఆగ్రావెళ్లి ఆరాత్రు భానోజీగారిని కలుసుకొన్నాము.
నన్ను చూచి ముడిపడినారు. జయశ్రీ అప్పటికే పురుష వేషముతో
ఆశ్రమమునకు బయలుదేరియుండును - నాకు ఈసంగతి- ఈక్షణము
వరకు తెలియదు - కాని వారు నేనే జయను మహారాష్ట్రమునకు-పంపి
నానని ... నిందించినారు!

జయశ్రీ

గురుదేవా! భుషవేషముదాల్చి, అసత్యముపల్కినందుకు
క్షమింపవార్థన - : కాళ్ళపై పడును :

రామదాసు

: లేవనెత్తి : - తల్లీ! ఇచ్చుట్టిన అసత్యదోషములేదు - నిన్ను
క్షమించుటకు నీవేమి తప్పజేయలేదు-

బాలాజీ

కానీ జయకు నాపై చాలకోపమువచ్చియుండును.

రామదాసు

తల్లీ! బాలాజీకూడ తనవిధ్యుక్తధర్మము ననుష్ఠించినేగాని.
నీపై అనాదృతివహించిగాదు - బాలాజీమహారాష్ట్రమును ఎక్కువగా
ప్రేమించినాడు

బాలాజీ

కృతార్థుడను-

రామదాసు

తల్లీ! అశ్రమమునకు వచ్చినసీతీలనంపత్తికి ఆగ్రాలో చూపిన
స్వార్థత్యాగమునకు. నాకుపరమ సంతోషము-
బాలాజీ! కథ కల్యాణాంతమేగదా! మహారాజుదగ్గరకు పోవుదమా!

బాలాజీ

మహాప్రసాదము-

రామదాసు

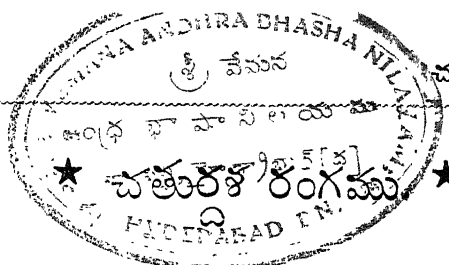
జయశ్రీగూడ మంత్రోపచ్యును. రాజగడములో మాతా
జిజయాభాయి గృహము కల్యాణమహాబులో నుండగలదు.

బాలాజీ : జయశ్రీ

కృతార్థులము.

: తెర :

చతురశ్ర రంగము

వైతాళికులు

రాజశశాంక శేఖర! మరాఠ్ కీర్తిల మనోజ్ఞచూళి! వి
భ్రాజిత ధర్మపోషక! పరాక్రమసాలిత దిగ్విభాగ! పీ
రాజవిశుద్ధతేజ! జిజియూజననీ హృదయాబ్ధిచంద్ర! నీ
రాజన మంగళా శిషవిరాజితమూర్తి! శివాజిపార్థివా!

: శివాజీ ప్రవేశము :

వైతాళికులు

(శ్రీ శ్రీ శ్రీ పూజ్యశ్రీ భగవాన్ సమర్థరామదాసస్వామిమహారాజా!

భారతీంద్రులు

స్వాగతము! సుహృదభినందనములతో పంపిన మా ఆహ్వానము
ల నందుకొని శ్రీమద్రామదాసలకొర్చి సమావేశమైన సదస్యుల కం
దరకు మా హృదయపూర్వకాభినందనములు! భారతభాగ్యోదయమై
నది! మహారాష్ట్రరాజ్యమున స్వర్ణయుగారంభమైనది. నేడు భారత
దేశమునకు సంభుగ! శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాజరాజశ్రీ శివాజీ మహారాజు
పట్టాభిషేకమహోత్సవము!-

ఈ మహోత్సవమునకు విజయముచేసిన మిత్రరాజ్యములకు
మా స్వాగతము! సామంతదండనాథులకు అభివందనములు. నేటికి
రెండుమాసముననుండియు, మహోత్సవములలో విధివిరామములేక
పాల్గొనుచు మంగళాశిష ప్రశంశాస్వస్తి సామగానములు నల్పునద
బ్రాహ్మణ వరేణ్యులకు మానమస్కారములు. స్వదేశవిదేశములరాయ
బారులకు మా కృతజ్ఞత!

శివాజీ

సదస్యులకు సమస్కారము.

భా. తీ.

శ్రీశ్రీశ్రీ పూజ్యశ్రీ వేదాంతమార్గ పరితిష్ఠాపనా చార్యులు
కాశీవిద్యాలయాధ్యక్షగాగభట్ట మహాశయులకు స్వాగతము!

గాగభట్టు

సదస్యులారా! సకలమిత్రసామంతరాజ దండనాథ పౌరజనాభి
మతముచే శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాజశ్రీ శివాజీ ప్రభువర్యులకు పట్టాభి
షేకమహోత్సవము జనుగుట యావత్ భారతదేశమునకు మహా
నందదాయకము- శ్రీశివాజీమహారాజ స్వతంత్రమరాఠదేశమున వీర
ధర్మము పునఃప్రతిష్ఠితముగావించిన నవ్యభారతనిర్మాత. ఈమహాపురు
షునిజీవితచరిత్ర ఉద్బలత్రోత తేజముయొక్కదివ్యసంకీర్తనము! సనాతన
ధర్మశాస్త్రానుసారము సుక్షుత్రియవంశచూడామణి. రాజ్యాభిషేక
మునకు సర్వవిధముల ఉత్తమోత్తమాధికారి. రాజ్యాభిషేకము
నకు నన్ను పురోహితునిగా వరించుట సనాతనధర్మమును శిరసావహిం
చిగౌరవించుట. సదస్యుల ఆదరాభిమానాంగీకారములతో, నేనీధర్మాధి
కారాభిజ్ఞానములను పూజ్యశ్రీ శ్రీమాన్ భగవాన్ సమర్థరామదాస
స్వామివారి ఆజ్ఞానుసారము మహారాజునకు సమర్పించుచున్నాను,

: కిరీటమును కరవాలమును సమర్పించును :

సత్యసంరక్షణార్థము- ధర్మసంస్థాపనార్థము ఈకిరీటమును కరవాల
మును ధరించి- ఛత్రపతివైరాజ్యమేలుకొనుము!

జై ఛత్రపతి శివాజీకి జై!

శివాజీ

జై! భగవాన్ రామదాసస్వామికి జై!

: జయజయ ధ్యానములు!- నమస్కరించును :

గాగభట్టు

దీప్తాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధిరస్తు! అంతఃపురసాధాంత
ములనుండి పట్టాభిషేకమహోత్సవమును గాంచుచున్న రాజజనని
జిజియామాత ధన్యచరిత!

శివాజీ

శ్రీమాన్ పూజ్యశ్రీ భగవాన్ శ్రీరామదాసస్వామి
గురుదేవులకు శివానమస్కారములు-

రామదాసు

సమస్తమంగళావాప్తిరస్తు!

శ్రీమంతంబయి వేదధాత్రీయయి ఆశీతాది సేతుప్రజా
స్తోమాభ్యున్నతి విశ్వభారతి శరత్ జ్యోత్స్నాయశోవల్లికా
రామంబై విలసిల్లుగాక! విమల్వాప్తోక్తవిజ్ఞానతే
జోమార్గంబున వెలుగాక! నకలక్షోణీశిరోరత్నమై.

—: భరతవాక్యము :—

ఛత్రపతి శివాజీ.

